

Nederlands leren voor kinderen met een andere moedertaal

Lysanne Streekstra

Studentnummer -

Opleiding Leraar Basisonderwijs

NHL Stenden Hogeschool Leeuwarden

Minor Meertaligheid in Internationaal Perspectief 2019/2020

Voorwoord

Voor u ligt de scriptie 'Nederlands leren voor kinderen met een andere moedertaal'. Het onderzoek voor deze scriptie naar de begeleiding van NT2-kinderen is uitgevoerd op de basisschool. Deze scriptie is geschreven in het kader van de minor Meertaligheid in Internationaal Perspectief aan de opleiding Pedagogische academie voor het basisonderwijs aan de NHL-Stenden Hogeschool te Leeuwarden en in opdracht van de basisschool.

Het schrijven van mijn scriptie was niet mogelijk geweest zonder de steun van vrienden, familie, de basisschoolleerkrachten en docenten. Allereerst wil ik dan ook mijn begeleidster bedanken voor haar begeleiding en feedback die zij mij gaf. Daarnaast wil ik graag de leerkrachten van de basisschool bedanken voor de interviews, enquêtes en de feedback die ik heb gekregen.

Ik wens u veel plezier toe met het lezen van mijn scriptie!

Lysanne Streekstra
-, 14 mei 2020

Samenvatting

Dit onderzoek is gericht op de bovenbouwleerkrachten van de basisschool met als onderwerp de begeleiding van kinderen met een andere moedertaal die net op de basisschool komen. De leerkrachten vinden het een uitdaging om de NT2-leerlingen goed te begeleiden en ondersteunen. Er zijn niet voldoende concrete materialen aanwezig.

Het doel van dit onderzoek is door middel van een ontwerponderzoek te concluderen wat de beste handvaten zijn om leerlingen met een andere moedertaal optimaal te ondersteunen. Hiervoor is de volgende hoofdvraag opgesteld: *Welke handvaten/middelen hebben bovenbouw leerkrachten nodig om inzicht te krijgen in NT2-kinderen zodat deze kinderen goed begeleid worden?*

Om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is er een vragenlijst voorgelegd aan de leerkrachten, hebben er interviews met de bovenbouwleerkrachten plaatsgevonden en zijn de NT2-leerlingen uit groep 7/8 geïnterviewd. Uit de resultaten is gebleken dat de leerkrachten tevreden zijn over de begeleiding van de NT2-kinderen. Echter hebben zij behoefte aan concrete materialen en/of een stappenplan/map over de begeleiding bij NT2-leerlingen die net binnenkomen op de basisschool.

Op basis van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de bovenbouwleerkrachten behoefte aan handvaten en materialen om NT2-kinderen effectief te kunnen begeleiden. Er is een map ontwikkeld met handvaten en materialen voor een gestructureerde aanpak van de instroom van NT2-kinderen op de basisschool.

Op basis van de resultaten en conclusies wordt aanbevolen om direct bij de instroom van NT2-kinderen gebruik te maken van het stappenplan en de materialen om de NT2-kinderen effectief te begeleiden. De beperkingen van het onderzoek liggen hoofdzakelijk in de omvang van de onderzoeksgroep. Het onderzoek is uitgevoerd op een kleine basisschool met weinig leerkrachten en een geringe instroom van NT2-leerlingen, waardoor de uitkomsten niet gegeneraliseerd kunnen worden. Interessant voor een vervolgonderzoek is te kijken naar andere basisscholen om zodoende in breder perspectief een map te ontwikkelen die algemeen geldend is om te toetsen of de huidige map algemeen geldend is of uitgebreid moet worden.

Inhoudsopgave

VOORWOORD	2
SAMENVATTING	3
INLEIDING	6
1 PROBLEEMANALYSE	7
2 THEORETISCH KADER	8
2.1 NEDERLANDS ALS TWEEDE TAAL	8
2.2 EERSTE TAALVERWERVING	8
2.2.1 <i>Prelinguale periode</i>	8
2.2.2 <i>Vroeglinguale periode</i>	8
2.2.3 <i>Differentiatiefase</i>	9
2.2.4 <i>Voltooiingsfase</i>	9
2.3 WOORDENSCHATONTWIKKELING	9
2.4 TWEEDETAALVERWERVING	11
2.4.1 <i>Fases van de tweedetaalverwerving</i>	11
2.4.2 <i>Taalverwerving met behulp van de moedertaal</i>	12
2.5 BASISCHOOL	13
2.6 NT2-KINDEREN	14
2.6.1 <i>Rechten en plichten voor kinderen die in Nederland komen</i>	14
2.6.2 <i>De NT2-kinderen op basisschool</i>	14
2.6.3 <i>Voor het eerst op school</i>	14
2.6.4 <i>Methodes NT2</i>	15
3 PROBLEEMSTELLING	17
3.1 DOEL VAN HET ONDERZOEK	17
3.2 HOOFDVRAAG EN DEELVRAGEN	17
3.2.1 <i>Hoofdvraag</i>	17
3.2.2 <i>Deelvragen</i>	17
3.3 HYPOTHESE	18
4 ONDERZOEK AANPAK	19
4.1 ONDERZOEKSGROEP	19
4.2 DATAVERZAMELING	19
4.3 DATAVERWERKING	19
4.4 TIJDPAD	20
5 RESULTATEN	21
5.1 RESULTATEN DEELVRAAG 1	21
5.2 RESULTATEN DEELVRAAG 2	22
5.3 RESULTATEN DEELVRAAG 3	23
6 CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN DISCUSSIE	24
6.1 CONCLUSIES DEELVRAGEN	24
6.2 CONCLUSIE HOOFDVRAAG	24
6.3 AANBEVELINGEN	25
6.4 DISCUSSIE	25
7 LITERATUURLIJST	26
BIJLAGEN	28
BIJLAGE 1: DOELENLIJST VOOR NIEUWKOMERS	28
BIJLAGE 2: VRAGENLIJST LEERKRACHTEN BASISCHOOL	41

BIJLAGE 3: INTERVIEWVRAGEN BOVENBOUWLEERKRACHTEN	43
BIJLAGE 4: INTERVIEWVRAGEN NT2-LEERLINGEN	44
BIJLAGE 5: TIJDPAD	45
BIJLAGE 6: PROCESVERSLAG	46
BIJLAGE 7 MATRIX VAN DE ANTWOORDEN OP DE OPEN VRAGEN VAN DE VRAGENLIJST	47
BIJLAGE 8 INTERVIEW MET DE BOVENBOUWLEERKRACHTEN	50
BIJLAGE 9 BETEKENISVOLLE TEKSTFRAGMENTEN INTERVIEWS VAN DE BOVENBOUWLEERKRACHTEN	53
BIJLAGE 10 INTERVIEW MET TWEE NT2-LEERLINGEN	55
BIJLAGE 11 BETEKENISVOLLE TEKSTFRAGMENTEN INTERVIEWS NT2-LEERLINGEN.....	57

Inleiding

Volgens Naaijer (2014) is er een forse groei van kinderen met een andere moedertaal in het Nederlandse basisonderwijs. Veel basisscholen weten zich geen raad met deze stroom kinderen. Zo ook op de basisschool. In 2016 zijn er drie kinderen met een andere moedertaal gestart. In 2018 volgde er nog één. Uit interviews met de leerkrachten van de basisschool blijkt dat zij het lastig vinden deze kinderen goed te ondersteunen, zodat deze kinderen een goede aansluiting vinden bij de rest van de groep. Uit eerdere stage-ervaringen heb ik dit probleem ook geconstateerd. Tijdens mijn eindstage op deze basisschool, heb ik een leerling met een andere moedertaal in de klas. Ik vind het belangrijk te weten hoe ik deze leerling het beste kan begeleiden en ondersteunen, zodat zij zich de Nederlandse taal eigen maken en daardoor de andere lessen gemakkelijker kunnen volgen.

Mijn scriptie staat in het teken van de Minor Meertaligheid in Internationaal Perspectief. In dit onderzoek ga ik mij dan ook richten op kinderen met een andere moedertaal op de basisschool. Om dit onderzoek af te bakenen richt ik mij voornamelijk op de basisschoolleerkrachten in de bovenbouw. Ik ga voornamelijk onderzoeken wat zij nodig hebben om de leerlingen met een andere moedertaal goed te kunnen begeleiden. Onderzoek naar kinderen met een andere moedertaal is van aanhoudend belang voor de leerlingen en leerkrachten. Het is van belang dat leerkrachten inzicht hebben in leerlingen met een andere moedertaal en handvaten hebben voor het lesgeven, zodat deze leerlingen geen verdere taal- en lesachterstand oplopen.

Ik vind het erg interessant om te kijken hoe anderstalige leerlingen de Nederlandse taal oppikken en hoe ik en andere leerkrachten deze kinderen kunnen begeleiden. Het is in belang van de kinderen dat zij de Nederlandse taal goed beheersen, zodat zij de lessen goed kunnen volgen en kunnen meedoen met de rest van de klas. Wanneer zij de Nederlandse taal niet goed genoeg beheersen, kan het voor de leerlingen lastig zijn om te communiceren en kunnen zij minder goed aansluiting vinden bij de andere leerlingen. Ik vind het belangrijk dat alle kinderen meedoen en zich welkom voelen.

1 Probleemanalyse

Om duidelijk te krijgen wat het probleem van dit onderzoek is, wordt het probleem geanalyseerd. Naar aanleiding van het probleem wordt er een theoretisch kader opgesteld.

Tegenwoordig zijn er steeds meer buitenlandse leerlingen op de basisschool. Vissers & KleinJan (2019) schrijven dat Nederlandse scholen de komende jaren een forse groei van kinderen van expats verwachten. Volgens Naaijer (2014) weten veel basisscholen zich geen raad met de stroom van vluchtelingkinderen op de basisschool. Er zijn in Nederland veel vluchtelingen vanuit Syrië, Somalië en Eritrea, maar ook komen er migrantenkinderen op de basisschool uit Midden- en Oost-Europa. De meeste buitenlandse leerlingen beheersen de Nederlandse taal niet of niet goed genoeg, hierdoor is het lastig om de lessen in het basisonderwijs te volgen. Dit geldt ook voor de basisschool.

Op de basisschool zijn in 2016 drie nieuwe kinderen met een andere moedertaal op de basisschool gekomen. Deze drie kinderen komen uit Syrië en spraken toen zij op de basisschool kwamen, geen woord Nederlands. Deze kinderen hebben voordat zij naar Nederland kwamen weinig onderwijs gevolgd. Twee kinderen zitten in schooljaar 2019/2020 in groep 7/8 en één leerling zit nu inmiddels op de middelbare. In september 2018 is er 1 leerling met een andere moedertaal gekomen, deze leerling zit in schooljaar 2019/2020 in groep 5. Deze leerling komt uit een Pools gezin, deze leerling kende bij de komst op school geen enkel woord Nederlands. De leerlingen hebben een andere moedertaal en moesten de Nederlandse taal nog leren. Er is hierbij sprake van NT2, Nederlands leren als tweede taal ("NT2 - Nederlands als tweede taal", z.d.).

Voor het vaststellen van de probleemanalyse is er contact geweest met de basisschoolleerkrachten en tevens de taalcoördinator van basisschool. Uit deze gesprekken komt naar voren dat de leerkrachten het lastig vinden om de leerlingen met een andere moedertaal goed te begeleiden en ondersteunen. Zij willen de leerlingen bij leeftijdsgenoten indelen, echter sluit dit niet aan op het niveau van de leerlingen. De leerkrachten vragen zich af hoe je deze leerlingen het beste kunt begeleiden. Wat worden eerst de hoofddoelen voor deze kinderen? Waar begin je mee als de kinderen voor het eerst op school komen? Om het onderzoek goed af te bakenen, richt dit onderzoek zich alleen op de bovenbouwleerkrachten van de basisschool.

In dit onderzoeksverslag wordt gewerkt aan een map voor leerkrachten met hulpmiddelen om NT2-kinderen te kunnen begeleiden. Op basis van de probleemanalyse wordt het theoretisch kader geschreven en ontstaan er hoofd- en deelvragen en ten einde antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag en het maken van een map voor leerkrachten in het basisonderwijs.

2 Theoretisch kader

Om een helder beeld te krijgen en uiteindelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag, wordt er eerst een theoretisch kader opgesteld. Het theoretisch kader bevat zes paragrafen, onderverdeeld in subparagrafen, die relevante informatie bevatten voor het verdere onderzoek.

2.1 Nederlands als tweede taal

Het hoofdonderwerp van dit onderzoeksverslag is NT2. We kijken in deze paragraaf naar de betekenis van NT2. NT2 staat voor Nederlands als tweede taal. Het is een niveau-indeling van beheersing van het Nederlands als tweede taal. Er is in 1997 een kwalificatiestructuur vastgelegd in de Wet Educatie Beroepsonderwijs. Er worden 5 niveaus onderscheiden, waarbij niveau 1 inhoudt dat de taalbeheersing erg minimaal is en bij niveau 5 kun je de Nederlandse taal vloeiend en bijna accentloos ("NT2 - Nederlands als tweede taal", z.d.).

Om inzicht te krijgen in de taalontwikkeling van een kind, wordt er eerst gekeken kijken hoe dit proces verloopt.

2.2 Eerste taalverwerving

Taalverwerving is het proces waarbij kinderen onbewust en spelenderwijs een taal onder de knie krijgen, zoals hun moedertaal. Dit wordt ook wel incidenteel leren genoemd. De taal wordt geleerd zonder inspanning te verrichten (Bodde-Alderlieste & Salomons, 2016). Het taalverwervingsproces vindt plaats tussen de nul en vijf jaar. De doorsnee vijfjarige kan dan communiceren. Als je kijkt naar wanneer het kind correct spreekt volgens de moedertaal, is dit rond het negende of tiende jaar. Het eindpunt van de taalverwerving is gelegen rond de negen of tien jaar (Schaerlaekens, 2016). In 2016, beschreef Schaerlaekens dat er verschillende perioden en fases zijn in de taalontwikkeling. Deze zijn vastgesteld op taalinterne kenmerken en niet op leeftijden. Wel is er een doorsnee leeftijd bij elke periode/fase. Hieronder worden deze fases verder toegelicht.

2.2.1 Prelinguale periode

De prelinguale periode is de periode vanaf de geboorte tot ongeveer 12 maanden. Al voordat de baby is geboren, is het gehoororgaan ontwikkeld. Foetussen vanaf 5 maanden reageren op geluidsprakkers. Na de geboorte hoort de baby ook geluiden, maar deze klinken anders dan in de buik. In de eerste maanden leert het kind onderscheid te maken tussen gesproken taal en andere geluiden. De eerste 6 weken staan in het teken van huilen en schreien. Vanaf ongeveer 6 weken tot 4 maand produceren baby's steeds meer geluiden. Zo kunnen baby's na de voeding ontspannen klanken produceren van korte open klinkers, zoals de a, eu, u. Kinderen van ongeveer 4 tot 7 maand maken verschillende geluidjes van verschillen in toonhoogte, in luidheid en duur, zoals erre, agge, euweu. Na deze periode beginnen de kinderen met brabbelen. Bij de meeste kinderen is dit tussen de 7-9 maanden. Zij kunnen nu betekenissen koppelen aan klankgroepen en woorden herkennen in een zin (Schaerlaekens, 2016).

2.2.2 Vroeglinguale periode

De vroeglinguale periode is de periode tussen 1 jaar tot 2,5 jaar. Deze periode begint met de éénwoord-fase. Kinderen benoemen personen, dieren of voorwerpen uit het leven van het

kind. Als het kind ongeveer 1,5 jaar oud is, gaan de kinderen woorden combineren en maken gebruik van tweewoordszinnen. Alle klanken worden nog niet goed uitgesproken. Kinderen zeggen bijvoorbeeld 'wate' voor water en 'toe' voor stoel. Aan het eind van deze periode kan een kind zich begrijpelijk verstaanbaar maken (Schaerlaekens, 2016).

2.2.3 Differentiatiefase

De differentiatiefase is de fase van ongeveer 2,5 jaar tot 5 jaar. Deze fase valt voor een groot deel in de kleutertijd. Kinderen van deze leeftijd ontwikkelen tijdsbesef. Zij gebruiken andere werkwoordstijden. Vroeg in deze fase ontwikkelen de meeste kinderen alle fonemen (kleinste klankeenheden) en hebben de kinderen een fonologisch bewustzijn. De woordenschat wordt in de differentiatiefase groter. Kinderen van drie kunnen ongeveer 1000 woorden gebruiken en kinderen van 5 ongeveer 3000. Ze kunnen nog alles zeggen wat ze bedoelen en gebruiken daarom ook zelfbedachte woorden. In deze fase leren kinderen om samengestelde zinnen te gebruiken. Kinderen gebruiken de taal steeds meer, ze vertellen bijvoorbeeld vaker verhaaltjes en stellen meer vragen (Schaerlaekens, 2016).

2.2.4 Voltooiingsfase

De voltooiingsfase is de fase van ongeveer 5 tot 10 jaar. Kinderen leren lezen en schrijven en de woordenschat neemt nog meer toe. Kinderen gebruiken langere en moeilijkere zinnen en tijdens het vertellen gebruiken zij meer details. Het metalinguïstische bewustzijn groeit, dit gebruiken kinderen tijdens het leren lezen en de verdere taalontwikkeling. Kinderen leren nu meer een taal in plaats van dat zij de taal verwerven (Schaerlaekens, 2016).

Naast de eerste taalverwerving is ook de woordenschatontwikkeling essentieel en van invloed op de taalontwikkeling. Deze verloopt parallel aan de taalverwerving.

2.3 Woordenschatontwikkeling

Woordenschat is een belangrijk onderdeel voor een taal. Zonder woorden is het lastig om te communiceren. Voor het volgen van onderwijs is een goede woordkennis van belang. Als een kind meer woorden en betekenissen kent, is het kind beter in staat om betekenissen van andere woorden af te leiden. NT2-leerlingen hebben doordat zij een minder grote woordenschat hebben een hindernis in het leren van nieuwe woorden. Hierdoor wordt de achterstand van eentalige kinderen steeds groter (Kuiken & Vermeer, 2013).

Er zijn drie principes voor het leren van nieuwe woorden: labelen, categoriseren en netwerkopbouw.

Labelen	Kinderen leren waar een woord in een bepaalde context naar verwijst. Bijvoorbeeld de klok die aan de muur hangt.
Categoriseren	Kinderen leren om woorden in andere contexten te plaatsen. Bijvoorbeeld de klok is niet alleen de ronde klok aan de muur, maar er zijn ook andere klokken, zoals de torenklok of een vierkante klok.
Netwerkopbouw	Kinderen leren dat woorden zijn verbonden met andere woorden. Bijvoorbeeld het woordje klok past ook bij klokkijken, tijd, een horloge.

Tabel 2.1 Principes voor het leren van nieuwe woorden (Kuiken & Vermeer, 2013).

Bij woordenschat draait het om het leren van nieuwe woorden en het leren van de betekenisrelaties. Het is belangrijk dat woorden worden herhaald, dan pas worden ze opgeslagen (Kuiken & Vermeer, 2013).

Er zijn vier verschillende fases waarin een nieuw woord aangeleerd wordt. Dit wordt de viertakt van Verhallen genoemd. De fasen lopen bijna altijd in elkaar over en worden niet altijd apart behandeld. Het is belangrijk om de fasen flexibel te gebruiken. De fasen zijn:

1. Voorbewerken

In deze eerste fase wordt de voorkennis van de leerlingen geactiveerd en komt het onderwerp naar voren.

2. Semantiseren

In deze fase wordt de betekenis van het woord uitgelegd op verschillende manieren. Je kunt het woord verbaal en non-verbaal overbrengen. Je gebruikt hierbij 'de drie uitjes': uitleggen, uitbeelden en uitbreiden.

3. Consolideren

In deze fase wordt het woord ingeoeft. Het woord wordt ingeoeft en ingeslepen in het geheugen. Het gaat om herhalen en het afwisselen van contexten. Op deze wijze wordt het woord het beste onthouden. Voor het consolideren kunnen werkvormen zoals de woordparaplu worden gebruikt. Over het algemeen geldt dat woorden pas zijn geankerd, wanneer het 7 keer is gebruikt.

4. Controleren

In deze laatste fase wordt nagegaan of de woorden ook echt onthouden zijn. Het is belangrijk om dit een aantal weken na het aanbieden te doen.

(Kuiken & Vermeer, 2013)

Afbeelding 2.1 Woordparaplu bij het consolideren (Schoots, z.d.).

Nu het duidelijk is hoe de eerste taalverwerving verloopt en hoe kinderen de woordenschat ontwikkelen, kijken we naar hoe de tweedetaalverwerving zich ontwikkelt.

2.4 Tweedetaalverwerving

Iedereen wordt geboren met de capaciteit om meerdere talen te leren. Een veilige omgeving, betrokken op de leefwereld, is nodig voor kinderen om tot leren te komen. Meerdere talen kunnen simultaan en successief worden verworven. Bij een simultane taalverwerving komen kinderen vanaf de geboorte in aanraking met meerdere talen. Bij simultane taalverwerving is het van belang dat beide talen gelijkwaardig worden benut. Kinderen leren twee verschillende systemen op dezelfde wijze als de eerste taalverwerving. Bij een successieve taalverwerving leren kinderen vanaf de geboorte de moedertaal en op latere leeftijd een tweede taal (Gielen & İşçi, 2015). Een andere taal leren verloopt volgens 4 fases. Deze vier fases worden hieronder beschreven (Bosz, 2008).

2.4.1 Fases van de tweedetaalverwerving

De eerste fase van de tweedetaalverwerving is de gewenningsfase. Kinderen die met een andere moedertaal op school komen, hebben te maken met veel spanningen. Alles is nieuw voor de kinderen. De kinderen kunnen in een stille periode terechtkomen. Het is belangrijk om kinderen niet te dwingen om te praten. Pas als het kind meer zelfvertrouwen heeft, komt de tweede taal meer tot zijn recht. Kinderen beginnen de meest voorkomende woorden te begrijpen. Tijdens deze periode is de tweedetaalverwerving in volle gang. De kinderen luisteren actief en ontwikkelen op deze manier eerst de receptieve vaardigheden en pas later de productieve vaardigheden. De duur van deze periode is voor elk kind verschillend. Sommige kinderen praten na een paar weken, maar sommige kinderen pas na een aantal maanden. Kinderen die lang in de stille periode zitten, zijn vaak even ver in de taalontwikkeling als kinderen die kort in de stille periode zitten. Als de kinderen die een lange stille periode hebben, uiteindelijk praten, gebruiken ze vaak gelijk meerwoordszinnen en zijn ze even ver als kinderen die een korte stille periode hebben en beginnen met eenwoordszinnen. Dit maakt het lastig om de beginsituatie van de kinderen in te schatten (Kuiken & Vermeer, 2013).

Na ongeveer drie maanden begrijpen de anderstalige kinderen eenvoudige zinnnetjes. Na de gewenningsfase komt de redzaamheidsfase. Het kan 6 maanden duren voordat kinderen losse woorden en korte zinnen gebruiken. De kinderen gebruiken voornamelijk woorden die nodig zijn voor de dagelijkse dingen, denk aan 'Plassen' of 'Buiten'. Het kind gebruikt aan het begin nog nauwelijks lidwoorden, voorzetsels, werkwoordvoegingen of meervoudsvormen (Bosz, 2008).

Na de redzaamheidsfase heeft het kind de behoefte om mee te doen en samen te werken met andere kinderen. Tijdens deze omgangsfase gebruikt het kind langere zinnen van zo'n 5 á 6 woorden en wordt de woordenschat uitgebreid. De kinderen gebruiken lidwoorden, voorzetsels en werkwoordvervoegingen, maar maken hiermee wel fouten (Bosz, 2008).

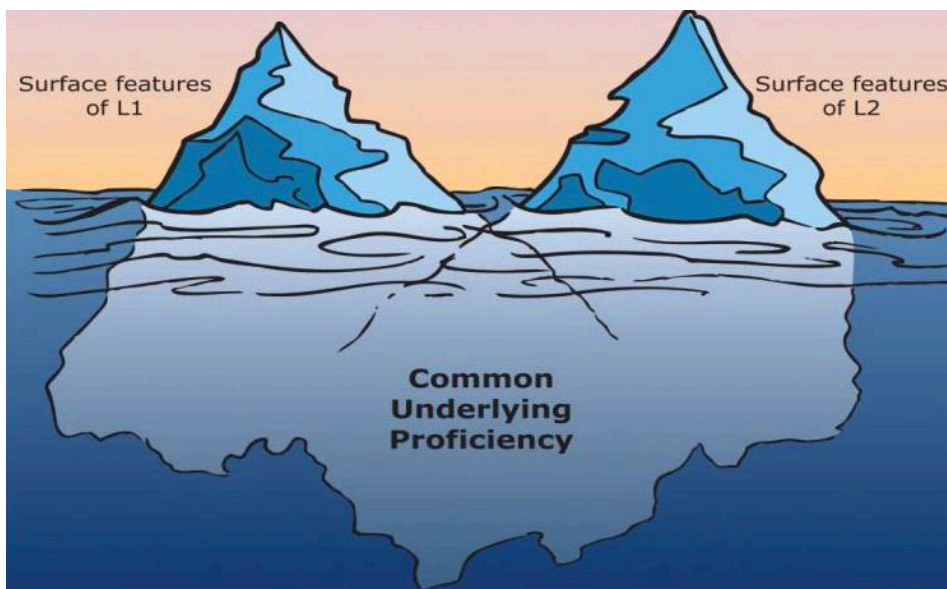
Tot slot komen de kinderen in de leertaalfase. Het kind wordt voorbereid om mee te doen met de rest van de klas. In plaats van concrete woorden, leert het kind abstracte woorden te

hanteren. De woordenschat wordt verder uitgebreid, maar is kleiner dan kinderen die Nederlands als moedertaal hebben (Bosz, 2008).

2.4.2 Taalverwerving met behulp van de moedertaal

De moedertaal van een kind is de eerste taal die een kind verkrijgt vanaf de geboorte (Bodde-Alderlieste & Salomons, 2016). De meeste kinderen met een andere moedertaal komen vaak voor het eerst in aanraking met het Nederlands op school. Deze kinderen doen eerst de basisstructuren van de moedertaal op en komen pas daarna in aanraking met de tweede taal (Gielen & İşçi, 2015).

Gielen & İşçi (2015) schrijven dat verschillende onderzoeken naar meertalig onderwijs hebben bevestigd dat de kans op een goede verwerving van de tweede taal vergroot wordt, wanneer de moedertaal goed wordt onderhouden en er positief met de moedertaal wordt omgegaan in het onderwijs. Bij het leren van de tweede taal bezitten de kinderen al een taalsysteem in de moedertaal en borduren hierop voort. Er zijn gemeenschappelijke kenmerken van taal, waarop kinderen verder kunnen bouwen. Er is sprake van een transfer.

Afbeelding 2.2 Ijsberg van Cummins (Cummins, z.d.).

Volgens de Canadese hoogleraar Cummins zijn twee talen onafhankelijk van elkaar en verloopt de transfer en interactie vanzelf. Om zijn theorie te verduidelijken maakt hij gebruik van afbeelding 2.2, de ijsberg van Cummins. De ijsbergen boven het water, representeren elk een taal. L1 is hierbij de eerste taal, de moedertaal, en L2 is de tweede taal. Deze talen zijn elk verschillend. Dit kunnen ook meerdere talen zijn. Dit is afhankelijk van het aantal talen welke het kind leert. De toppen van de ijsbergen zijn niet even groot. Soms is de ene taal beter ontwikkelt dan de ander. Dit kan voortdurend veranderen, afhankelijk van het leren en het gebruiken van de talen. Onder het water zit de gemeenschappelijke basis. De inbreng van de talen die kinderen leren komen in deze gemeenschappelijke basis. Zo bouwen de kinderen bij het aanleren van een tweede taal verder op de fundamenteën die al aanwezig zijn in deze basis. Om deze basis te onderhouden en te vullen is het belangrijk dat ouders de moedertaal blijven spreken met de kinderen. Kinderen komen het beste tot leren door de moedertaal toe te laten in de klas (Gielen & İşçi, 2015).

De moedertaal van anderstalige kinderen benutten kan van positieve kracht zijn voor de kinderen. Dit bevordert namelijk het sociaal-emotioneel welbevinden en de identiteitsontwikkeling van de kinderen. De moedertaal van de kinderen geeft herkenning en geeft de kinderen vertrouwen. Het heeft een verband met de cultuur en de identiteit van het kind. Als de thuistaal van de kinderen wordt benut, kan dit ook tijd schelen tijdens het leren en aanleren. Wanneer een kind bepaalde begrippen al kent, hoeft het deze niet opnieuw te leren, echter alleen de Nederlandse taal eraan te koppelen.

Na algemene informatie over NT2, de eerste- en tweedetaalverwerving, wordt de onderzoeksschool Basisschool toegelicht.

2.5 Basisschool.

Het onderzoek richt zich op de NT2-kinderen van basisschool. Uit de schoolgids van de basisschool blijkt dat op deze school het pedagogisch- en didactisch klimaat erg van belang is, waarbij relatie, competentie en autonomie de belangrijkste kernwoorden zijn. De basisschool vindt het belangrijk dat er een goede relatie is tussen de leerlingen en leraren. Ze vinden het belangrijk om leerlingen uit de dagen in het maken van autonome keuzes. De basisschool is een kleine dorpsschool met een Christelijk uitgangspunt. De leerkrachten, ouders en kinderen moeten de Christelijke identiteit respecteren. De school staat open voor andere geloofsrichtingen en andersdenkenden (Schoolgids, z.d.). Allochtone kinderen zijn welkom op de basisschool, evengoed als autochtone kinderen. Kinderen met een andere godsdienstige identiteit zijn evengoed welkom op de basisschool, zolang zij de Christelijke identiteit respecteren.

Uit gesprekken met de basisschoolleerkrachten blijkt dat de basisschool werkt met weertaken om de zelfstandigheid van de kinderen te vergroten. De kinderen hebben een eigen laptop. Deze laptop wordt gebruikt voor het maken van werkstukken, het oefenen van automatiseren of woordenschat en voor het programma Snappet. Snappet wordt gebruikt bij de vakken rekenen en spelling. Het is een online instrument waarbij de kinderen sommen maken en gelijk de resultaten kunnen zien. Voor andere vakken als geschiedenis, aardrijkskunde, maar ook begrijpend lezen wordt gebruik gemaakt van methodes met leesboeken en werkboeken.

Op de basisschool zitten nu 4 kinderen met een andere moedertaal, die de school extra begeleidt bij het leren van het Nederlands. Hierover leest u in paragraaf 2.6 meer. Uit gesprekken met de basisschoolleerkracht van de middenbouw blijkt dat ze de onderdompeling in de taal een belangrijk onderdeel vinden van het leren van de Nederlandse taal. Hierbij worden, naast de leerkracht, andere kinderen ingezet om samen te werken. Allereerst worden de kinderen die net op school komen ondergedompeld in de taal en leren zij met behulp van het boek Mijn eerste woordenboek, woordjes door middel van plaatjes. Er wordt eerst gefocust op het labelen van woorden aan voorwerpen en beginnen met de basiswoorden die nodig zijn voor de Nederlandse taal. De basisschool heeft geen beleidsplan met betrekking tot NT2.

Nu er meer informatie is over de basisschool waar het onderzoek wordt uitgevoerd, wordt er gekeken naar de NT2-kinderen. Er wordt gekeken naar de rechten en plichten van kinderen, naar de doelen, de achtergrond van de kinderen en naar methodes voor NT2-onderwijs.

2.6 NT2-kinderen

In deze paragraaf gaan we verder in op de rechten en plichten van allochtone kinderen, de NT2-kinderen op basisschool en wat kinderen nodig hebben voor het leren van de taal.

2.6.1 Rechten en plichten voor kinderen die in Nederland komen

Net als volwassenen hebben ook kinderen rechten en plichten. Kinderen hoeven geen inburgeringscursus te doen, omdat zij naar school gaan. Ze halen normale schooldiploma's en hebben geen taalvaardigheidsexamen nodig. Alle kinderen jonger dan 18 jaar hebben recht op onderwijs en hebben een leerplicht tussen de 5 en 16 jaar, ongeacht de verblijfsstatus. Kinderen hebben dus geen verplichte cursussen of examens, maar hebben wel de plicht om naar school te gaan (Boom NT2, z.d.).

2.6.2 De NT2-kinderen op basisschool.

Op de basisschool zitten 4 kinderen met een andere moedertaal. In 2016 zijn er drie kinderen met Syrische afkomst op de basisschool gekomen. Het jongste kind zit in schooljaar 2019/2020 in groep 3/4 en de oudste twee kinderen zitten in groep 7/8. Deze drie kinderen spraken bij komst op school geen woord Nederlands. Zij spraken alleen de Arabische taal. In september 2019 is er een leerling met Poolse afkomst op de basisschool gekomen. In schooljaar 2019/2020 zit zij in groep 5/6, waarbij zij de lessen van groep 5 volgt. Zij sprak geen enkel woord Nederlands en kon alleen de Poolse taal spreken. Deze leerlingen leren de Nederlandse taal in een tweetalige omgeving. In het dorp wordt er Nederlands en Fries gesproken. Op de basisschool wordt er in het Nederlands lesgegeven. De kinderen onderling spreken veel Fries.

2.6.3 Voor het eerst op school

Als een NT2-leerling voor het eerst op school komt, is de taal niet alleen nieuw, maar alles om hen heen is nieuw. De leerling moet kennismaken met de groep, de school en het land. Het is goed voor het kind dat het een maatje heeft. Kies een maatje voor de leerling en gebruik veel pictogrammen. Om het kind zich veilig te laten voelen kun je groepsenergizers doen, bij voorkeur waar geen taal bij nodig is. Dit versterkt het groepsgevoel en laat het kind zich veilig voelen in de klas. Laat het kind zich ook welkom voelen door middel van de taal en cultuur van het kind te laten zien. Hang bijvoorbeeld een vlag op of laat het kind foto's meenemen van zijn/haar land. Hang ook bijvoorbeeld welkomstwoorden op in de taal van het kind (Bakker & Postma, 2018).

Gielen & İşçi (2015) stellen een aantal uitgangspunten op voor het werken met nieuwkomers. Volgens hen is het belangrijk kinderen de tijd te geven. Niet alleen de taal is nieuw, maar alles om hen heen is anders en nieuw. Verplicht een kind nooit om te spreken, maar geef het voldoende kansen om te spreken. Sta open voor de kinderen, de ouders, de moedertaal en cultuur. Zorg voor een veilige leef- en leeromgeving door kinderen activiteiten te bieden die aansluiten bij de interesses en laat ze leren van andere kinderen. Respecteer de leeftijd van het kind. Om te zorgen voor een goed emotioneel welbevinden, moet het kind aansluiting vinden bij leeftijdsgenoten. Zorg vooral aan het begin voor visuele

ondersteuning, door je handelingen bijvoorbeeld uit te beelden of voorwerpen aan te duiden. Samen met je team maak je een handelingsplan voor het kind, waarin de beginsituatie, de doelen en de termijnen instaan. Na het handelingsplan start je de uitvoering en evalueer tijdens dit hele proces.

Voor het maken van een handelingsplan kun je gebruik maken van een doelenlijst voor nieuwkomers (zie bijlage 1). Deze doelen zijn opgesplitst per categorie in vier fases. Dit zijn de vier fases van de tweedetaalverwerving (zie paragraaf 2.4.1) (Driestar Educatief, 2018).

2.6.4 Methodes NT2

Er zijn verschillende methodes en boeken die gebruikt kunnen worden voor NT2 kinderen. Hieronder de belangrijkste methodes die van toepassing kunnen zijn op de basisschool.

2.6.4.1 Mondelinge taal

Om anderstalige kinderen het Nederlands te leren, kunnen ze oefenen met het programma Taalklas.nl. Dit is een programma op het internet, waarbij er woorden worden geleerd met behulp van filmpjes en liedjes. De kinderen kunnen zo de woorden leren uitspreken, lezen en schrijven, er wordt ook aandacht besteed aan de klanken. Met dit programma kan er thuis gratis worden geoefend en scholen/bedrijven kunnen er een licentie voor kopen. De lessen zijn opgedeeld in verschillende thema's. Zo gaan de eerste woordjes over het huis, de tweede les over mijn lichaam, de derde les over het weer en zo komen er de belangrijkste onderdelen in voor. De kinderen kunnen op deze wijze ook thuis oefenen met de Nederlandse woordenschat (Oefenen.nl, z.d.).

Naast de methode Taalklas is de methode Horen, Zien en Schrijven een goede methode om de NT2-kinderen de basis van de Nederlandse taal te leren. De taal wordt eerst mondeling aangeboden en daarna werken de kinderen in werkboekjes met lees-, luister en schrijfoefeningen. Er zijn 32 werkboekjes met 4 verschillende niveaus, met thema's die een NT2-leerling als eerste nodig heeft. Bij deze methode zitten per werkboekje verschillende spelvormen om de taal te oefenen (Van Bruksvoort, z.d.).

Van Beusekom (2011) stelt dat de methode Stenvert NT2-Bloks woordenschat een goede methode is om de woordenschat van anderstalige kinderen te verbeteren. In de boekjes worden er woorden in groepjes van 6 binnen een bepaalde kom ingeoefend. De thema's sluiten goed aan die passen bij NT2-onderwijs. De oefenstof kan zelfstandig worden gemaakt. De boekjes maken gebruik van veel tekeningen waarbij de woorden staan. De kinderen leren de woorden met verschillende oefeningen en spellen.

2.6.4.2 Technisch lezen

Wanneer kinderen de Nederlandse klanken hebben geoefend met bijvoorbeeld Taalklas, kunnen ze beginnen met lezen. Ze kunnen beginnen met een aanvankelijk leesmethode die de basisschool gebruikt, deze methode is vaak geschreven voor een jonge doelgroep (groep 3). De leesmethode 'Lezen doe je overal' is geschikt voor kinderen in de bovenbouw die nog maar kort in Nederland zijn. De woorden komen aan bod door middel van verhalen die speciaal geschreven zijn voor oudere kinderen. Deze methode heeft een duidelijke opbouw van 'woorden lezen', naar 'zinnen lezen', naar 'korte teksten' en tot slot het lezen van lange

teksten. Er zijn twaalf boekjes gemaakt door uitgeverij Zwijsen, waarbij er werkbladen zijn gemaakt die de kinderen daarna kunnen maken (van de Guchte, 1996).

2.6.4.3 Begrijpend lezen

Basisschool werkt voor begrijpend lezen met Nieuwsbegrip. Om Nieuwsbegrip gemakkelijker voor NT2-leerlingen te maken, is er Nieuws over Nederland. Nieuws over Nederland biedt lessen begrijpend lezen met belangrijke onderwerpen over Nederland, zoals Koningsdag en Pasen. Deze onderwerpen laten de kinderen die kort in Nederland zijn, kennismaken met de Nederlandse taal op basisniveau en met Nederland. Nieuws over Nederland is voor nieuwkomers op de basisschool die eraan toe zijn om te starten met begrijpend lezen.

Tijdens deze lessen komen opdrachten uit de reguliere Nieuwsbegrip-lessen voor, zodat dit een goede overstap is naar het werken met de reguliere lessen. Leerlingen moeten minimaal op AVI E3-niveau lezen om hiermee te beginnen. Er zijn teksten op twee niveaus: AA-NT2, op leesniveau AVI E3, en A-NT2, op leesniveau AVI E4. Na Nieuws over Nederland kunnen de NT2 kinderen doorstromen naar het werken met Nieuwsbegrip niveau AA-alfa, AA of niveau A. Kentalis heeft lessen gemaakt die passen bij de teksten van Nieuwsbegrip. In deze lessen komen de woordenschatwoorden van de Nieuwsbegrip les aan bod op een visuele manier in een context. Op deze wijze snappen de kinderen de teksten van de Nieuwsbegrip-lessen beter (Nieuwsbegrip, z.d.).

3 Probleemstelling

Om een helder beeld te krijgen van de probleemstelling, wordt in dit hoofdstuk het doel van het onderzoek, de hoofd- en deelvragen en de hypotheses vastgesteld.

3.1 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is de bovenbouwleerkracht meer inzicht te geven in het lesgeven van kinderen met een andere moedertaal en handvaten te bieden voor de leerkrachten. Door middel van een ontwerponderzoek wordt antwoord gegeven op de hoofdvraag en een aantal deelvragen. De antwoorden van deze hoofd- en deelvragen vormen samen een conclusie en aan de hand daarvan wordt een map ontworpen waarin aanbevelingen en handvaten staan om kinderen met een andere moedertaal het beste te begeleiden als leerkracht. Om leerlingen goed te kunnen begeleiden is het nodig dat leerkrachten inzicht hebben in leerlingen met een andere moedertaal en handvaten hebben voor het lesgeven. De doelstelling is als volgt geformuleerd: Doormiddel van een ontwerponderzoek concluderen wat de beste handvaten zijn om leerlingen met een andere moedertaal optimaal te ondersteunen. De resultaten van het onderzoek leveren een map op, welke de leerkrachten kan helpen bij de begeleiding van deze leerlingen.

3.2 Hoofdvraag en deelvragen

3.2.1 Hoofdvraag

Vanuit de probleemanalyse is de volgende hoofdvraag geformuleerd:

Welke handvaten/middelen hebben bovenbouw leerkrachten nodig om inzicht te krijgen in NT2-kinderen zodat deze kinderen goed begeleid worden?

Handvaten zijn onder andere tips en/of lesideeën. De manier waarop NT2-kinderen de Nederlandse taal eigen maken, wordt beschreven in paragraaf 2.4.

3.2.2 Deelvragen

De deelvragen vloeien voort uit de hoofdvraag en het theoretisch kader. Met het theoretisch onderzoek, maar ook praktijkonderzoek, worden de deelvragen beantwoord die resulteren in een conclusie waarmee de hoofdvraag wordt beantwoord.

De deelvragen gericht op literatuurstudie die in het theoretisch kader zijn beantwoord:

1. Wat is NT2?
2. Op welke wijze leren kinderen een taal?
3. Op welke wijze leren kinderen een tweede taal?
4. Zijn er methodes voor NT2-onderwijs?

De deelvragen gericht op de praktijk:

1. Wat doen de leerkrachten van de basisschool om NT2-kinderen de Nederlandse taal aan te leren?
2. Waar lopen de bovenbouwleerkrachten tegen aan met betrekking tot het NT2-onderwijs?
3. Hoe hebben de NT2-leerlingen het leren van de Nederlandse taal ervaren?

Deze deelvragen gericht op de praktijk vloeien voort uit de hoofdvraag. De conclusies van deze vragen geven uiteindelijk antwoord op de hoofdvraag waardoor er een map ontstaat die voor de leerkrachten van belang zijn.

3.3 Hypothese

De onderzoeker verwacht dat de leerkrachten behoefte hebben aan een stappenplan hoe zij nieuwe NT2-leerlingen die in de bovenbouw instromen het beste kunnen begeleiden. Naast een stappenplan wordt verwacht dat de leerkrachten behoefte hebben aan tips en/of lesideeën over hoe zij NT2-leerlingen in de bovenbouw het beste kunnen onderwijzen. Vanuit de literatuur zijn veel methodes te vinden die gebruikt kunnen worden voor NT2-leerlingen. Deze methodes zijn beschreven in paragraaf 2.6.4. Gielen & İşçi (2015) stellen een aantal uitgangspunten op voor het werken met nieuwkomers. De onderzoeker verwacht deze uitgangspunten te gebruiken tijdens het schrijven van de conclusie en aanbevelingen. Vanuit de conclusie wordt er een map ontwikkeld die de leerkrachten kunnen gebruiken.

De probleemstelling is besproken met de leerkrachten van groep 5/6 en 7/8. De hoofdvraag en deelvragen zijn besproken. Dit heeft ervoor gezorgd dat het onderzoek is afgebakend in drie deelvragen, waarvan twee zich richten op de leerkrachten en één zich richt op de NT2-kinderen in de bovenbouw.

4 Onderzoek aanpak

Om duidelijk in beeld te brengen hoe de aanpak van dit onderzoek verloopt, wordt er gekeken naar de onderzoeksgroep, de dataverzameling, de dataverwerking en wordt er een tijdsplan opgesteld.

4.1 Onderzoeksgroep

Het onderzoek vindt plaats op de basisschool. De basisschool is een kleine dorpsschool met ongeveer 70 leerlingen. De groepen zijn opgesplitst in de combinatiegroepen 1/2, 3/4, 5/6 en 7/8. In groep 3/4 zit één leerling met een andere moedertaal, in groep 5/6 één leerling en in groep 7/8 zitten er twee leerlingen met een andere moedertaal. Om het onderzoek af te bakenen en te zorgen dat het onderzoek niet te veel tijd in beslag neemt, vindt het onderzoek voornamelijk plaats onder de bovenbouwleerkrachten van de basisschool. Daarbij gaat het om de leerkrachten van de groepen 5/6 en 7/8.

4.2 Dataverzameling

Om antwoord te kunnen geven op de deelvragen en uiteindelijk op de hoofdvraag, is een overweging gemaakt welke methodes van dataverzameling hierin adequaat zijn. Van der Donk en van Lanen (2012) benoemen verschillende methodes voor dataverzameling, namelijk: bestuderen, observeren, bevragen en bezoeken. De gekozen dataverzameling moet genoeg data schaffen om de deelvragen te kunnen beantwoorden. De deelvragen richten zich in dit onderzoek op de ervaringen van bovenbouwleerkrachten en de NT2-kinderen. Om hierop antwoord te kunnen geven is er gekozen voor de methode bevragen. Voor het bevragen onderscheiden van der Donk en van Lanen (2012) drie vormen: een interview, een vragenlijst en een toets. In dit geval is een interview en een vragenlijst de meest efficiënte wijze om aan de data voor de deelvragen te komen.

Na het kiezen van de methode van de dataverzameling, wordt er gekeken naar de onderzoeksactiviteiten. Voor deelvraag 1 is gekozen voor een vragenlijst met open en gesloten vragen die zich richten op alle leerkrachten van de basisschool. Het doel van de vragenlijst (zie bijlage 2) is erachter te komen wat er gedaan wordt op de basisschool aan NT2-onderwijs.

Aansluitend op de informatie uit de vragenlijst worden de bovenbouwleerkrachten van groep 5/6 en 7/8 geïnterviewd met open interviewvragen (zie bijlage 3). De resultaten moeten antwoord geven op deelvraag 2; waar lopen de leerkrachten tegenaan met betrekking tot de begeleiding van NT2-kinderen?

Tot slot worden de NT2-leerlingen uit de bovenbouw geïnterviewd. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van open interviewvragen (zie bijlage 4), met als doel te ontdekken hoe zij het leren van de Nederlandse taal hebben ervaren.

4.3 Dataverwerking

In de analysefase worden de data die verworven zijn geanalyseerd. Om de data te analyseren wordt er gebruik gemaakt van de methode: betekenisvolle tekstfragmenten labelen en horizontaal vergelijken (Van der Donk & van Lanen, 2012).

Om de data van deelvraag 1 te analyseren, wordt er gebruik gemaakt van de methode 'horizontaal vergelijken'. Bij deze methode wordt een helder beeld geschetst waarop verschillende personen de vragen hebben beantwoord. De antwoorden worden naast elkaar gelegd en vervolgens wordt er een samenvatting gegeven over de bevindingen (Van der Donk & van Lanen, 2012).

Om de data van deelvraag 2 en 3 te analyseren, wordt de methode 'betekenisvolle tekstfragmenten labelen' gebruikt. Deze methode wordt gebruikt bij open vragen. De teksten uit de interviews worden verdeeld in betekenisvolle tekstfragmenten. Deze tekstfragmenten krijgen dezelfde categorienaam. Deze lijst met categorieën vormt de belangrijkste opbrengst (Van der Donk & van Lanen, 2012).

De verschillende data worden onder elkaar gezet en met elkaar vergeleken. Vanuit daar worden conclusies getrokken en kan er antwoord worden gegeven op de deelvragen en de hoofdvraag.

Om aan de ethische kwesties te voldoen, is er gekozen om de namen van de leerkrachten en leerlingen anoniem te houden.

4.4 Tijdpad

Om de onderzoeksactiviteiten helder in beeld te krijgen, is er een tijdpad opgesteld voor de activiteiten die worden uitgevoerd. Een overzichtelijk tijdpad staat in de bijlagen. Allereerst worden alle leerkrachten van basisschool gevraagd of zij de vragenlijst willen invullen. Wanneer dit klaar is, worden de bovenbouwleerkrachten van groep 5/6 en 7/8 geïnterviewd. Na deze interviews, worden de NT2-kinderen geïnterviewd. Wanneer alle data verkregen is, worden de data geanalyseerd. Daaruit volgen conclusies, aanbevelingen en discussiepunten en wordt er een map ontwikkeld voor de leerkrachten.

Om de onderzoeksactiviteiten gestructureerd te laten verlopen, is er tijdpad opgesteld voor de uit te voeren activiteiten (zie bijlage 5). Het tijdpad maakt inzichtelijk dat na het interview van de leerkrachten en de bovenbouwleerkrachten, de NT2-kinderen worden geïnterviewd. Vervolgens worden de verkregen data geanalyseerd en de resultaten verder uitgewerkt. Tot slot volgen de conclusies, aanbevelingen en discussiepunten. Tevens wordt er een map ontwikkeld voor de leerkrachten.

5 Resultaten

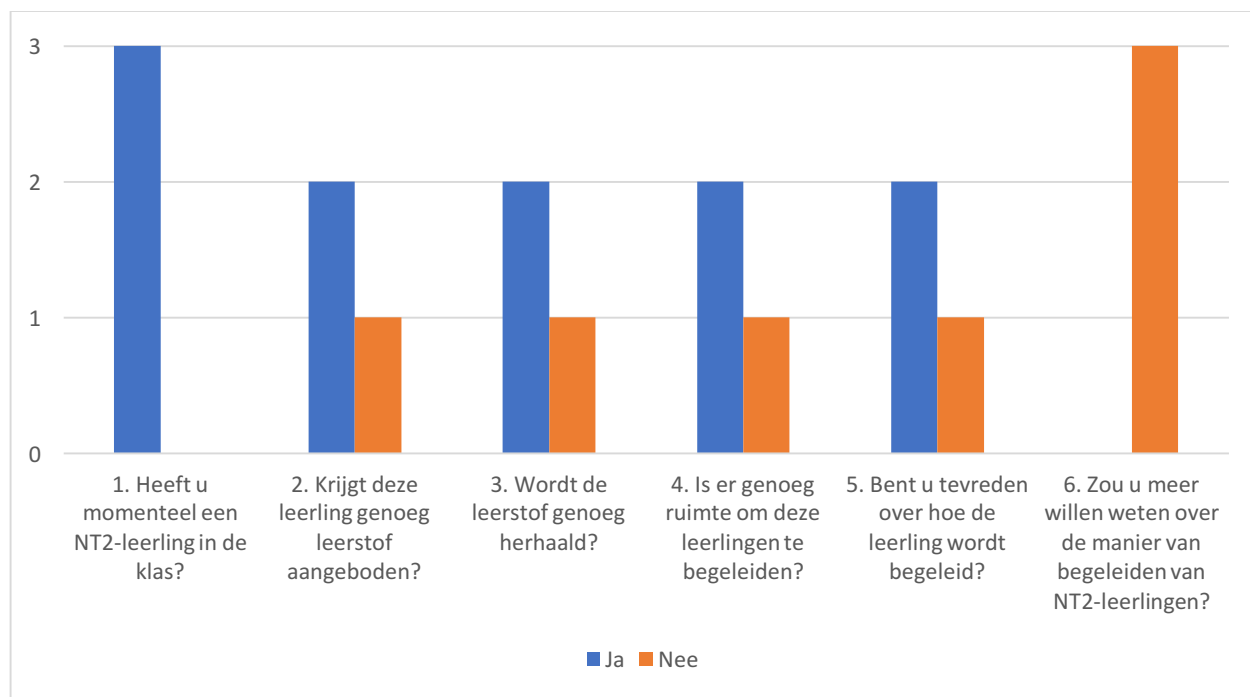
Om antwoord te kunnen geven op de deelvragen en uiteindelijk de hoofdvraag, worden in dit hoofdstuk de resultaten geanalyseerd en omschreven.

Tijdens het verzamelen van de gegevens is er besloten om de leerkrachten van groep 1/2 achterwege te laten bij de vragenlijst. Deze leerkrachten hebben momenteel geen NT2-leerlingen in de klas en zijn niet relevant voor het onderzoek. Dit heeft geen enkel gevolg voor de rest van het onderzoek.

5.1 Resultaten deelvraag 1

Om antwoord te kunnen geven op deelvraag 1; “Wat doen de leerkrachten van de basisschool om NT2-kinderen de Nederlandse taal aan te leren?” is een vragenlijst voorgelegd aan de leerkrachten van de basisschool. (zie bijlage 2). Deze vragenlijst bestaat uit open en gesloten vragen. De vragenlijst start met 6 gesloten vragen. De resultaten van dit eerste onderdeel zijn geanalyseerd en er is een grafiek opgesteld. Het tweede deel van de vragenlijst bestaat uit open vragen en is geanalyseerd door de methode horizontaal vergelijken.

Uit het eerste onderdeel van de vragenlijst die is afgenomen blijkt dat het merendeel van de leerkrachten vindt dat de NT2-leerlingen genoeg leerstof aangeboden krijgen en dat deze leerstof genoeg herhaald wordt. Daarnaast is het merendeel van de leerkrachten tevreden over de begeleiding van de leerlingen. De leerkrachten geven tevens aan geen behoefte te hebben aan extra informatie over de manier van begeleiden van NT2-leerlingen op dit moment. In tabel 5.1 staan de resultaten van de open vragen van de vragenlijst overzichtelijk weergegeven.

Tabel 5.1 Resultaten van de open vragen van de vragenlijst

Het tweede onderdeel van de vragenlijst bestaat uit 4 open vragen. Uit de antwoorden van de open vragen blijkt dat de NT2-leerlingen bij aanvang op de basisschool worden ondergedompeld in de Nederlandse taal. Zij beginnen met het leren van de klanken en daarna met het leren lezen. Zij krijgen hierbij extra ondersteuning en begeleiding van een onderwijsassistent of hulpmoeder. De leerlingen leren woordjes door middel van plaatjes, het nazeggen van woorden en het aanwijzen van de woorden. De leerkrachten geven aan dat voor een effectieve manier van begeleiden een extra werkpakket gericht op taal wenselijk is. Belangrijk is dat de leerlingen zich veilig voelen en dat de leerkrachten open staan voor de moedertaal van de NT2-leerlingen. Om de leerlingen te begeleiden gebruiken de leerkrachten momenteel materiaal wat aanwezig is op school zoals prentenboeken, werkboekjes van groep 3/4 of bijvoorbeeld Nederlandse filmpjes. Zij hebben geen specifieke methodes voor NT2-onderwijs. Er wordt gebruik gemaakt van de reguliere methodes die de basisschool gebruikt. Verder wordt er aangegeven dat het belangrijk is veel geduld te hebben en vinden de leerkrachten de ouderbetrokkenheid van belang. De uitkomsten van de open vragen van de vragenlijst staan in bijlage 7.

Samengevat zijn er geen methodes voor NT2-leerlingen en maken zij gebruik van de methodes op school, worden de leerlingen ondergedompeld in de Nederlandse taal, krijgen de leerlingen aan het begin extra begeleiding van een onderwijsassistent of hulpmoeder en hebben de leerkrachten behoefte aan een extra werkpakket gericht op taal.

5.2 Resultaten deelvraag 2

Nu er inzicht is verkregen in het onderwijs aan de NT2-leerlingen, wordt het onderzoek vervolgd door te kijken naar de uitdagingen waar de bovenbouwleerkrachten voor staan met betrekking tot het NT2-onderwijs. Hiervoor is deelvraag 2 geformuleerd; “Waar lopen de bovenbouwleerkrachten tegen aan met betrekking tot het NT2-onderwijs?”. Om hier antwoord op te geven zijn de bovenbouwleerkrachten geïnterviewd. De resultaten zijn geanalyseerd door de methode ‘betekenisvolle tekstfragmenten labelen’ toe te passen. Allereerst zijn de interviews uitgewerkt (Zie bijlage 8). Vervolgens zijn per vraag de belangrijkste tekstfragmenten er uitgehaald (Zie bijlage 9) om aansluitend overzichtelijk de resultaten van de interviews te kunnen weergeven.

Uit de interviews is gebleken dat de leerkrachten allereerst inzetten op de Nederlandse taal. Ze stellen de beginsituatie vast en laten de leerlingen onderdompelen in de taal. Volgens geïnterviewde G1 (Bijlage 8) is het van belang om veel te lezen, in te zetten op de woordenschat en de leerlingen het vertrouwen te geven. Geïnterviewde G2 (Bijlage 8) vindt het lastig de leerlingen te begeleiden. De geïnterviewde leerkrachten geven aan geen concrete materialen te hebben voor het begeleiden van de NT2-leerlingen. Daarnaast hebben de leerkrachten onvoldoende kennis over het NT2-onderwijs, echter vormt het momenteel geen belemmering. De leerkrachten benoemen behoefte te hebben aan concrete materialen en/of een stappenplan/map over de begeleiding bij NT2-leerlingen die net binnenkomen op de basisschool.

Samengevat hebben de leerkrachten behoefte aan concrete materialen en/of een stappenplan/map over de begeleiding bij NT2-leerlingen die net binnenkomen op de basisschool.

5.3 Resultaten deelvraag 3

Nu inzichtelijk is waar de behoefte van de leerkrachten ligt, wordt er gekeken naar de ervaringen van de NT2-leerlingen. Om deelvraag 3; “Hoe hebben de NT2-leerlingen het leren van de Nederlandse taal ervaren?” te kunnen beantwoorden zijn de NT2-leerlingen uit groep 7/8 geïnterviewd. Om de resultaten te analyseren is er gebruik gemaakt van de methode betekenisvolle tekstfragmenten labelen. Allereerst zijn de interviews uitgewerkt (Zie bijlage 10). Daarna zijn per vraag de belangrijkste tekstfragmenten er uitgehaald (Zie bijlage 11) om aansluitend de resultaten te kunnen beschrijven.

Uit het interview met de NT2-leerlingen komt naar voren dat de leerlingen zijn gestart met boekjes van groep 3. Ze leerden allereerst de letters en klanken en begonnen daarna met het lezen van eenvoudige boekjes. Dit waren voornamelijk boekjes met veel afbeeldingen. Op het moment dat zij de letters begrepen, werd het lezen een stuk makkelijker. De leerlingen hadden met name moeite met de letter ‘U’ en vonden woorden als neven/nichten erg lastig te begrijpen. Het begrijpend lezen werd als moeilijk ervaren en ook het wennen aan de Nederlandse cultuur was voor hen erg lastig. Zij geven aan dat ze voldoende begeleiding hebben ervaren van de leerkrachten. Uit het interview komt naar voren dat zij het belangrijk vinden om veel te lezen en veel in contact te blijven met andere mensen. Zij geven als tip voor leerkrachten om woorden en teksten aan te bieden met veel afbeeldingen en de woorden duidelijk uit te spreken.

Samengevat hebben de NT2-leerlingen voldoende begeleiding gekregen en vinden zij het lezen van boekjes met veel afbeeldingen van belang voor het leren van de Nederlandse taal. Ook is hierbij het contact met anderen belangrijk.

6 Conclusies, aanbevelingen en discussie

In dit hoofdstuk zijn de conclusies van het onderzoek weergegeven en worden de aanbevelingen en discussiepunten besproken.

6.1 Conclusies deelvragen

Voor het krijgen van een antwoord op de onderzoeksvraag: “Welke handvaten/middelen hebben bovenbouwleerkrachten nodig om inzicht te krijgen in NT2-kinderen zodat deze kinderen goed begeleid worden?” zijn er een aantal deelvragen geformuleerd. Onderzoek hiernaar is uitgevoerd onder de bovenbouwleerkrachten van de basisschool. Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag worden allereerst de conclusies van de deelvragen besproken.

Uit de resultaten van de vragenlijst (Zie paragraaf 5.1) is gebleken dat de meeste leerkrachten tevreden zijn over de begeleiding van NT2-leerlingen. Zij laten leerlingen onderdompelen in de Nederlandse taal. De leerlingen leren eerst de klanken, vervolgens het lezen en zodra de leerling eraan toe is, draait de leerling mee met de klas.

Uit de resultaten van de interviews met de bovenbouwleerkrachten (Zie paragraaf 5.2) blijkt dat de leerkrachten behoefte hebben aan concrete materialen en/of een stappenplan/map over de begeleiding bij NT2-leerlingen die net binnenkomen op de basisschool.

Uit de resultaten van het interview met de NT2-leerlingen (Zie paragraaf 5.3) blijkt dat zij tevreden zijn over hoe zij de Nederlandse taal hebben geleerd op de basisschool. Op basis van hun ervaringen geven zij aan dat het belangrijk is teksten en woorden aan te bieden met veel afbeeldingen. Dit komt overeen met het theoretisch kader. Gielen & İşçi (2015) stellen dat het van belang is te zorgen voor visuele ondersteuning. Het is belangrijk je handelingen uit te beelden of voorwerpen aan te duiden.

6.2 Conclusie hoofdvraag

Nu de conclusies van de deelvragen bekend zijn, kan er antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: “Welke handvaten/middelen hebben bovenbouwleerkrachten nodig om inzicht te krijgen in NT2-kinderen zodat deze kinderen goed begeleid worden?”. Concluderend kan er gesteld worden dat de bovenbouwleerkrachten behoefte hebben aan handvaten en materialen om NT2-kinderen effectief te kunnen begeleiden. Hiervoor hebben zij een map nodig met concrete materialen en een stappenplan voor de begeleiding van NT2-kinderen die net op school komen. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt er een map ontwikkeld met handvaten en materialen voor een gestructureerde aanpak van de instroom van NT2-kinderen op de basisschool.

In de probleemstelling (paragraaf 3.3) zijn hypotheses opgesteld. Er werd verwacht dat de bovenbouwleerkrachten behoefte hebben aan een stappenplan om nieuwe NT2-leerlingen in de bovenbouw effectief te kunnen begeleiden. Daarnaast werd verwacht dat de leerkrachten lesideeën nodig hebben om de NT2-leerlingen goed te onderwijzen. Tot slot werd er verwacht dat de uitgangspunten over het begeleiden van NT2-kinderen zoals gesteld door Gielen & İşçi (2015) uit paragraaf 2.6.3 gebruikt kunnen worden. Deze hypotheses komen overeen met de resultaten en de conclusies die genomen zijn. Uit de

resultaten van de deelvragen komt naar voren dat de leerkrachten behoefte hebben aan een stappenplan en concrete lesmaterialen. Daarnaast zijn de uitgangspunten van Gielen & İşçi (2015) te gebruiken bij het ontwerpen van de map.

6.3 Aanbevelingen

Dit onderzoek is opgezet vanuit de vraag van de basisschool. De huidige aanpak bij de instroom van NT2-leerlingen is voldoende, echter voor een effectieve aanpak ontbreekt er bij de leerkrachten een eenduidige gestructureerde aanpak, inclusief de benodigde handvaten en materialen. Hiervoor is een stappenplan ontwikkeld inclusief handvaten en materialen. Mijn advies is te starten met het stappenplan bij binnenkomst van een NT2-leerling en gebruik te maken van de ontwikkelde materialen uit de map. Hiermee is antwoord gegeven op het verzoek van de basisschool om een stappenplan en map te ontwikkelen die zij kunnen gebruiken bij de instroom van nieuwe NT2-leerlingen. Daarnaast wordt aanbevolen de map tussentijds en na een jaar te evalueren en daarbij eventuele aanpassingen te verrichten.

6.4 Discussie

De beperkingen van dit onderzoek liggen voornamelijk in de omvang van de onderzoeksgroep. Het onderzoek is uitgevoerd op een kleine basisschool met weinig leerkrachten en een geringe instroom van NT2-leerlingen waardoor de uitkomsten niet gemakkelijk gegeneraliseerd kunnen worden. Echter voor de vraag vanuit de basisschool biedt het voldoende handvaten. Interessant voor een vervolgonderzoek is te kijken naar andere basisscholen om zodoende in breder perspectief een map te ontwikkelen die algemeen geldend is om te toetsen of de huidige map algemeen geldend is of uitgebreid moet worden.

7 Literatuurlijst

Bakker, B. & Postma, M. (2018, 15 mei). *Beginsituatie vaststellen in eerste periode, handleiding*. Geraadpleegd op 29 januari 2020, van <https://www.lowan.nl/primair-onderwijs/onderwijs/onderwijsorganisatie-2/beginsituatie/>

Beusekom, N. van. (2011). *Stenvert NT2 Blok Woordenschat*. Amersfoort, Nederland: ThiemeMeulenhoff.

Bodde-Alderlieste, M. & Salomons, L. (2016). *Engels in het basisonderwijs* (2de editie). Groningen: Noordhoff

Boom NT2. (z.d.). *Nederlands leren voor kinderen*. Geraadpleegd op 16 september 2019, van https://www.nt2.nl/nl/dossier/nt2_voor_kinderen/nederlands_leren_voor_kinderen/ Uitgevers B.V.

Bosz, L. Q. (2008). Taallijn aanvulling NT2. *De taallijn*. Geraadpleegd van <http://taal100.nl/pathtoimg.php?id=758>

Bruksvoort, A. van. (z.d.). *Horen, Zien en Schrijven - Bazalt Educatieve Uitgaven, Training en Coaching*. Geraadpleegd op 6 maart 2020, van <https://www.bazalt.nl/horen-zien-en-schrijven>

Cummins, J. (z.d.). *Jim Cummins ijsberg - Google zoeken* [Illustratie]. Geraadpleegd van https://www.google.com/search?q=jim+cummins+ijsberg&client=safari&rls=en&sxsrf=ACYBGNTIP-FLF4VA0ZBhs2vucF4-Roe5Lw:1576846047662&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwiB4qSkocTmAhXON8AKHYxyBuEQ_AUoAXoECAsQAw&biw=1280&bih=656&dpr=2#imgsrc=R_h7QTdb6XDjkm:

... (z.d.). Geraadpleegd op 9 december 2019, van ...

Donk, C van der & Lanen, B. van (2012). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.

Driestar Educatief. (2018, 9 februari). *Leerlijnen inzetten bij nieuwkomersonderwijs - Driestar educatief*. Geraadpleegd op 12 maart 2020, van <https://www.driestar-educatief.nl/medialibrary/Driestar/Advies-en-begeleiding/Documenten/Inhoud-Doelen-Nieuwkomers.pdf>

Gielen, S., & İşçi, A. (2015). *Meertaligheid: een troef!: inspirerend werken met meertalige kinderen op school en in de buitenschoolse opvang*. Sint-Niklaas: Abimo.

Guchte, C. van de. (1996). *Lezen doe je overal: een methode aanvankelijk lezen in het Nederlands voor allochtone neveninstromers*. Tilburg: Zwijsen.

Kuiken, F., & Vermeer, A. (2013). *Nederlands als tweede taal in het basisonderwijs* (3de editie). Amersfoort, Nederland: ThiemeMeulenhoff.

Naaijer, J. (2014, 20 oktober). *Buitenlandse kinderen vormen een groeiend probleem voor scholen*. Geraadpleegd op 16 oktober 2019, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/buitenlandse-kinderen-vormen-een-groeiend-probleem-voor-scholen~b0843a8a/>

Nieuwsbegrip. (z.d.). *Nieuws over Nederland voor NT2-leerders*. Geraadpleegd op 29 januari 2020, van <https://www.nieuwsbegrip.nl/page/1009/nieuws-over-nederland-voor-nt2-leerders>

NT2 - Nederlands als tweede taal. (z.d.). Geraadpleegd op 16 september 2019, van <https://wij-leren.nl/nt2.php>

Oefenen.nl. (z.d.). *Oefenen.nl*. Geraadpleegd op 29 januari 2020, van <https://oefenen.nl/program/serie/34>

Schaerlaekens, A. (2016). *De taalontwikkeling van het kind* (2de editie). Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff.

Schoots, A. (z.d.). *Woordenschatdidactiek – anjaschoots.nl* [Foto]. Geraadpleegd van <https://anjaschoots.nl/dyslexie/woordenschatdidactiek/>

Vissers, P., & KleinJan, G. J. (2019, 7 januari). *Basisscholen worstelen met toestroom expatkinderen*. Geraadpleegd op 26 september 2019, van <https://www.trouw.nl/nieuws/basisscholen-worstelen-met-toestroom-expatkinderen~b687e907/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

Bijlagen

Bijlage 1: Doelenlijst voor nieuwkomers

Leerlijnenpakket Doelen Nieuwkomers

Herkomst Landelijk
Periode DL 1 t/m 20
Instroom Groep 5

Instroom groep 5

5: Luisteren - Fase 1

B

laat een positieve luisterhouding zien door bijvoorbeeld aankijken, contact maken, knikken.
Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

1-20

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

maakt gebruik van de visuele context om te begrijpen wat er bedoeld wordt: kijkt goed naar wat er bijvoorbeeld allemaal op de platen in een prentenboek staat, let op hoe de spreker kijkt, praat en gebaart, kijkt wat andere kinderen doen en doet na.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

5: Luisteren - Fase 2

B

reageert adequaat op duidelijke en eenvoudige instructie door deze uit te voeren, zoals sta op, loop op je tenen, pak je boek et cetera

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan aangeven waar een langzaam en duidelijk uitgesproken korte passage van tv of internet over gaat, als die aansluit bij de beleveningswereld, bijvoorbeeld door antwoord te geven op 'wie', 'wat' en 'waar'-vragen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

doet een globale voorspelling over een langzaam en duidelijk voorgelezen verhaal en het vervolg ervan

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

beantwoordt een vooraf gestelde eenvoudige luistervraag over een korte tekst

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

5: Luisteren - Fase 3

B

begrijpt de hoofdgedachte van een aankondiging of boodschap in een vertrouwde situatie.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan de hoofdzaak benoemen van een televisieprogramma over een bekend onderwerp, als het langzaam en duidelijk wordt uitgesproken.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

begrijpt een korte mededeling van een medeleerling over een bekend onderwerp.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan hoofdcomponenten van een kort voorgelezen verhaal aangeven, bijvoorbeeld door na te spelen, te tekenen of door vragen te beantwoorden.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

5: Luisteren - Fase 4

B

volgt instructie van de leerkracht adequaat op.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan de hoofdzaak aangeven van een verhaal of een televisieprogramma over een bekend onderwerp.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan hoofdcomponenten van een verhaal of presentatie onderscheiden aan de hand van richtvragen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

kan precies luisteren door antwoord te geven op vooraf gestelde luistervragen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Voorgelezen verhalen met prenten. / Spelletjes op de computer. / Rijke leeromgeving met veel spullen om mee te spelen/over te vertellen/ mee te laten handelen et cetera.

Lesactiviteiten (3): Plaatjes aanwijzen, op volgorde laten leggen. / Voorgelezen verhalen natekenen, naspelen, navertellen. / Gebruik maken van: digibord: digitale prentenboeken, beeldbank; computer/internet; televisie; platen en prentenboeken.

Lesactiviteiten: Veel voorkomende schooltaal: bijvoorbeeld pak je boek, doe je boek open op bladzijde 8, wijs aan, eerste laatste et cetera. (TPR). / Prentenboeken, tekeningen, liedjes, gedichten.

5: Gesprekken/Spreken - Fase 1

B

geeft een (non-)verbale reactie op een vraag van de leerkracht, bijvoorbeeld door te knikken of te wijzen

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

kent de routines rond groeten en afscheid nemen

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

benoemt voorwerpen en kenmerken ervan, mensen en veelvoorkomende handelingen in de directe leefomgeving.

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

5: Gesprekken/Spreken - Fase 2

B

geeft antwoord op gesloten vragen van de leerkracht.

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

benoemt voorwerpen en mensen (bijvoorbeeld in plaatjesboeken).

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

geeft woorden aan bekende veelvoorkomende handelingen in de klas, bijvoorbeeld gaan zitten, een boekje pakken, etc

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

5: Gesprekken/Spreken - Fase 3

B

kent de routines van het telefoneren en kan een kort telefoongesprek voeren over een bekend onderwerp

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

stelt vragen aan de leerkracht of een medeleerling als hij iets niet begrijpt, of om iets te weten te komen

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

maakt gebruik van non-verbale signalen om taalgebruik te ondersteunen

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

beschrijft voorwerpen, mensen en handelingen in de directe omgeving, ook aan de hand van platen en afbeeldingen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.

Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.

5: Gesprekken/Spreken - Fase 4

B

stelt in de klas vragen om informatie te verwerven of hulp te krijgen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.</i>	
neemt in de klas het woord in gesprekken als dat gepast is	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.</i>	
kan meedoen aan een rollenspel over een dagelijkse situatie, bijvoorbeeld de weg vragen of in een winkel iets kopen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.</i>	
kan omgaan met verschillende gespreksituaties, zoals een kort telefoongesprek, begroeten in de winkel, praatje met de buurvrouw etc.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Werken met prenten: benoemen, laten nazeggen. / Leerlingen iets laten vertellen over een zelfgekozen onderwerp. / Zie ook de leermiddelen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Voorbeeldgesprekken laten zien, laten naspelen. / Rollenspellen spelen. / (Kring)gesprekken voeren over verschillende onderwerpen. / Vragen stellen.</i>	
5: Lezen - Fase 1	B
leest klankzuivere woorden	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
zoekt plaatjes bij voorgelezen tekst	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
volgt illustraties bij een voorgelezen verhaal	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
5: Lezen - Fase 2	B
kent (bijna) alle letters.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
leest korte zinnen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
leest woorden bij plaatjes	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
onderstreept vertrouwde namen en woorden in een eenvoudige tekst.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	

<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
5: Lezen - Fase 3	B
leest complexere woorden	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
beantwoordt concrete vragen over een eenvoudige (voorgelezen) tekst	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
begrijpt een kort, eenvoudig bericht op een kaart zoals een uitnodiging of felicitatie	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
herkent in een voorgelezen verhaal en in prenten emoties, zoals lachen, huilen, boos zijn	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
5: Lezen - Fase 4	B
leest eenvoudige tekstjes over bekende onderwerpen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
kan op basis van het alfabet iets opzoeken in een kinderwoordenboek	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
kan op basis van vragen (wie, wat waar) aangeven waar een (voor)gelezen tekst over gaat	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
kan een eenvoudige geschreven instructie op het bord of in het lesboek opvolgen, zoals 'zet een kruisje', 'reken de som uit', 'maak oefening 4', etc.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
kan in een duidelijk gestructureerde tekst de tijdsopvolging herkennen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelezen. / Beeldmateriaal.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. / Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.</i>	
geeft in woorden aan of een tekst wel of niet bevalt	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Bespreken waar een tekst over gaat op grond van de illustraties. / Verhalen laten naspelen of natekenen. / Vragen beantwoorden.</i>	

Lesactiviteiten (3): Gebruik maken van leesteksten op cd-rom zodat leerlingen tijdens het lezen kunnen luisteren en meelesen. / Beeldmateriaal.

Lesactiviteiten: Luisteren naar voorgelezen teksten. / Zelf eenvoudige teksten lezen. /

Plaatjes aanwijzen bij een tekst, plaatjes op volgorde laten leggen.

5: Schrijven (niet-gealfabetiseerd) - Fase 1

B

weet dat dingen die je zegt of denkt opgeschreven kunnen worden

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

weet dat letters met klanken corresponderen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

doet mee met woord/klankspelletjes

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

hanteert met de juiste pengreep schrijfgerei zoals een pen of potlood.

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

5: Schrijven (niet-gealfabetiseerd) - Fase 2

B

kent het verschil tussen 'lezen' en 'schrijven'.

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

schrijft letters, bijvoorbeeld van de eigen naam

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

schrijft klankzuivere woorden over.

1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. /

Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.

Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. /

Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.

Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap

Fonemisch Bewustzijn van het CPS.

5: Schrijven (niet-gealfabetiseerd) - Fase 3

B

schrijft aangeboden klankzuivere woorden (roos, maan), maar ook aangeboden complexere woorden (tuin, deur)

1-20

<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
schrijft korte zinnen die voor de leerkracht begrijpelijk zijn. <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
kent de functie van hoofdletters en punten (om zinnen af te bakenen) <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
weet dat lijstjes bedoeld zijn om iets te onthouden <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
weet waarvoor een brief of kaart gebruikt wordt, bijvoorbeeld voor een uitnodiging, of een aankondiging. <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
5: Schrijven (niet-gealfabetiseerd) - Fase 4	B
schrijft woorden met complexere spellingsproblemen over (zoals tweeklanken, ng, schr... et cetera) <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
schrijft zinnen die voor een (onbekende) lezer enigszins begrijpelijk zijn <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20
kan hoofdletters schrijven. <i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	1-20

kan een kaartje sturen: weet waar het adres moet staan, de aanhef en afzender	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
kan persoonsgegevens (naam, adres, woonplaats en telefoonnummer) invullen op een aanmeldingsformulier	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
vraagt zich af hoe (gekende) woorden geschreven moeten worden	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
heeft aandacht voor gebruik van hoofdletters en punten.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
5: Schrijven (gealfabetiseerd) - Fase 1	B
schrijft bekende korte woorden correct	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
schrijft woorden over.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
5: Schrijven (gealfabetiseerd) - Fase 2	B
kent alle klanken en grafemen in het Nederlands	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i> <i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
schrijft aangeboden klankzuivere woorden (roos, maan), maar ook aangeboden complexere woorden (tuin, deur).	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i> <i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	

<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
schrijft korte zinnen die voor de leerkracht begrijpelijk zijn	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
5: Schrijven (gealfabetiseerd) - Fase 3	B
schrijft woorden met complexere spellingsproblemen over (zoals tweeklanken, ng, schr... et cetera)	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
schrijft zinnen die voor een (onbekende) lezer begrijpelijk zijn	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
kan hoofdletters schrijven	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
kent de functie van hoofdletters en punten (om zinnen af te bakenen).	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
weet dat lijstjes bedoeld zijn om iets te onthouden.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
weet waarvoor een brief of kaart gebruikt wordt, bijvoorbeeld voor een uitnodiging, of een aankondiging	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op.</i>	
<i>Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.</i>	
5: Schrijven (gealfabetiseerd) - Fase 4	B
schrijft enkele korte zinnen achter elkaar om iets te vragen	1-20

Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	
schrijft enkele korte zinnen achter elkaar om iets te beschrijven, bijvoorbeeld bij prenten op volgorde of een zelf bedacht verhaaltje. Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	1-20
kan een kaartje sturen: weet waar het adres moet staan, de aanhef en afzender. Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	1-20
kan persoonsgegevens (naam, adres, woonplaats en telefoonnummer) invullen op een aanmeldingsformulier. Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	1-20
vraagt zich af hoe (gekende) woorden geschreven moeten worden. Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	1-20
heeft aandacht voor gebruik van hoofdletters en punten Lesactiviteiten (2): Luisterspelletjes. / Iets laten schrijven bij zelfgemaakte tekening. / Prenten (bijvoorbeeld van een prentenboek) op volgorde laten leggen en verhaal erbij laten schrijven de leerkracht schrijft het op. Lesactiviteiten (3): Aandacht besteden aan hoofdlettergebruik en interpunctie. / Prentenboekje maken met eigen of bestaande tekeningen. De leerling schrijft zinnen erbij. Lesactiviteiten: Oefeningen rondom de lettermuur (letter van de week/maand). / Oefeningen met letterstempels. / Inrichten van een letter-/schrijfhoek. / Onderdelen uit de werkmap Fonemisch Bewustzijn van het CPS.	1-20
5: Woordenschat - Fase 1	B
kent woorden uit de volgende woordenlijsten: Duizend-en-één-woorden, 52 woorden (=sublijst 1). Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera. Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving. Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren. Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 166 (Duizend-en-één-woorden.pdf)	1-20
kent woorden uit de volgende woordenlijsten: Duizend-en-één-woorden, 500 woorden (=sublijst 2). Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera. Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.	1-20

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 166 (Duizend-en-een-woorden.pdf)

5: Woordenschat - Fase 2

B

kent woorden uit de volgende woordenlijsten: Duizend-en-één-woorden, 1000 woorden (=sublijst 3)

1-20

Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera.

Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 166 (Duizend-en-een-woorden.pdf)

kent woorden uit de volgende woordenlijsten: BAK Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters, 1250 woorden

1-20

Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera.

Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 21 (handreiking.pdf)

5: Woordenschat - Fase 3

B

kent woorden uit de volgende woordenlijst: BAK Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters, 2500 woorden

1-20

Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera.

Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 21 (handreiking.pdf)

5: Woordenschat - Fase 4

B

kent woorden uit de volgende woordenlijsten: BAK Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters, 3000 woorden

1-20

Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera.

Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

Woordenlijst: Lijsten vanaf pag. 21 (handreiking.pdf)

kent woorden uit de volgende woordenlijsten: WAK Woordenlijst Amsterdamse kinderen, 500 woorden

1-20

Lesactiviteiten (2): Woordenschatlessen, bijvoorbeeld rond ontdekactiviteiten, rond uitzendingen van schooltelevisie, uitstapjes, rond genoemde thema's et cetera.

Lesactiviteiten (3): Beeldwoordenschrift aanleggen, foto's maken van (meerdere) voorwerpen en verzamelen in een boekje als naslagwerk. / Belangrijk: een rijke stimulerende leeromgeving.

Lesactiviteiten: Woordenschat ontwikkelen volgens de woordenschatdidactiek van de 'Viertakt' (Verhallen en Van den Nulft, 2002): voorbereiden; semantiseren; consolideren; controleren.

5: Taalbouwstenen - Klankvorming - Fase 1

B

spreekt enigszins verstaanbaar voor de vertrouwde omgeving, hoewel er nog veel fouten zijn in klankvorming, zoals weglaten van bepaalde klanken of klanken vervangen door andere klanken

1-20

Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.

Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.

kan klankzuivere klanken aan letters koppelen.

1-20

Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.

Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.

5: Taalbouwstenen - Klankvorming - Fase 2	B
maakt onderscheid tussen lange en korte klanken	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
kan betekenisonderscheidende klanken (fonemen) in woorden onderscheiden, maar maakt nog fouten met fonemen die in de moedertaal niet voorkomen	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
kan klanken aan bekende letters koppelen.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
5: Taalbouwstenen - Klankvorming - Fase 3	B
sprekt clusters (van medeklinkers) uit	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
kan (onzin)rijmwoorden maken.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
5: Taalbouwstenen - Klankvorming - Fase 4	B
kan zich verstaanbaar uitdrukken in het Nederlands, ook voor onbekenden.	1-20
<i>Lesactiviteiten (2): Logopedische spelletjes. / Zie ook Mondeling Nederlands - nieuw, Van horen en zeggen.</i>	
<i>Lesactiviteiten: Werken met klankgebaren (bijvoorbeeld Trijntje de Wit). / Werken met een spiegel: kinderen laten zien hoe ze een klank maken.</i>	
5: Taalbouwstenen - Woord- en zinsvorming - Fase 1	B
Zie einddoelen Woord- en zinsvorming instroom groep 3 (voorwaardelijk)	1-20
<i>Einddoelen instroom groep 3 (2): gebruikt lidwoord een, 'n / begrijpt bezittelijk voornaamwoord (zijn boek, haar tas, mijn jas) / begrijpt werkwoordsvervoegingen / maakt regelmatige vervoegingen (regelmatig fouten met onregelmatige vervoegingen) / gebruikt verleden tijd</i>	
<i>Einddoelen instroom groep 3 (3): gebruikt lidwoorden de, het / maakt zinnen met een vervoegd werkwoord (voltooid deelwoord).</i>	
<i>Einddoelen instroom groep 3: maakt eenvoudige samengestelde zinnen (en, dan, toen...) / maakt vraagzinnen (wie, wat waar...) / maakt onderscheid tussen enkel- en meervoudsvormen / begrijpt veel gebruikte voorzetsels (in, op, onder...) / begrijpt ontkenning (niet)</i>	
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
5: Taalbouwstenen - Woord- en zinsvorming - Fase 2	B
herkent/gebruikt bijvoeglijk naamwoord (de rode bal)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/gebruikt voorzetsels	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/gebruikt 'hier' en 'daar'	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/gebruikt aanwijzend voornaamwoord (die, deze, dit, dat)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/gebruikt meervouden	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/gebruikt bezittelijk voornaamwoord (mijn boek, haar tas)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
herkent/past correcte woordvolgorde in korte zinnen toe (hij loopt naar huis)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
maakt vraagzinnen (waarom, hoe, hoeveel, waarmee ...)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
5: Taalbouwstenen - Woord- en zinsvorming - Fase 3	B
past congruentie van het werkwoord toe (geslacht en enkelvoud/meervoud) (hij loopt/zij loopt; jij loopt/wij lopen)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	

begrijpt ontkenning (geen) (hHij lust geen gebakken aardappelen)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
maakt samengestelde zinnen (maar, omdat, of, die, dat, welke...)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
gebruikt verkleinwoorden	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
begrijpt onbepaalde voornaamwoorden (alles, iedereen)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
begrijpt trappen van vergelijking (groot, groter, grootst)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
5: Taalbouwstenen - Woord- en zinsvorming - Fase 4	B
maakt zinnen met een vervoegd werkwoord in de verleden tijd (hij maakte)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
gebruikt werkwoorden die een gevoel (gedachte, verlangen etc.) uitdrukken	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
begrijpt antecedent (De jongens lopen op straat. Ze roepen naar elkaar.)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
gebruikt regelmatige- en onregelmatige werkwoordvervoegingen (hij loopt, hij heeft)	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	
gebruikt 'er'	1-20
<i>Lesactiviteiten: Horen, zien en schrijven.</i>	

Voor de instroom van NT2-kinderen in groep 3 of 7 verwijst ik naar onderstaande site (Driestar Educatief, 2018).

<https://www.driestar-educatief.nl/medialibrary/Driestar/Advies-en-begeleiding/Documenten/Inhoud-Doelen-Nieuwkomers.pdf>

Bijlage 2: Vragenlijst leerkrachten basisschool.

Om een duidelijk beeld te kunnen vormen over hoe de NT2- leerlingen worden begeleid, wil ik u vragen deze vragenlijst in te vullen.

Omcirkel wat voor u van toepassing is:

1. Heeft u momenteel een NT2-leerling in de klas?

Ja/nee

2. Krijgt deze leerling genoeg leerstof aangeboden?

Ja/nee

3. Wordt de leerstof genoeg herhaald?

Ja/nee

4. Is er genoeg ruimte om deze leerlingen te begeleiden?

Ja/nee

5. Bent u tevreden over hoe de leerling wordt begeleid?

Ja/nee

6. Zou u meer willen weten over de manier van begeleiden van NT2-leerlingen?

Ja/nee

Hieronder een aantal open vragen:

1. Hoe begeleidt u NT2-leerlingen in de klas?

2. Op welke wijze moet een NT2-leerling volgens u worden begeleid?

3. Gebruikt u materialen bij de begeleiding van NT2-leerlingen? Zo ja, welke en waarom?

4. Maakt u gebruik van methodes bij de begeleiding van NT2-leerlingen? Zo ja, welke en waarom?

5. Verdere opmerkingen:

Leerkracht groep:

Datum:

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst!

Bijlage 3: Interviewvragen bovenbouwleerkrachten

1. Hoe vindt u de begeleiding van de NT2-kinderen gaan?
2. Waar loopt u tegenaan tijdens het begeleiden van deze leerlingen?
3. Heeft u voldoende kennis over NT2? Zo nee, waar zou u meer over willen weten?
4. Zijn er genoeg materialen beschikbaar voor de begeleiding?
5. Welke ondersteuningsbehoeften heeft u op het gebied van de begeleiding van NT2-leerlingen?

Bijlage 4: Interviewvragen NT2-leerlingen

1. Wat ging de juf/meester doen toen je net bij ons op school zat en je nog geen Nederlands kon?
2. Wat hielp jou om de taal te begrijpen?
3. Welke dingen begreep je snel?
4. Waar had je moeite mee?
5. Wat miste je bij de begeleiding van het Nederlands leren?
6. Heb je de meeste taal op school geleerd of ook ergens anders?
7. Herkende je dingen uit je eigen taal?
8. Wat zou je als tip geven voor kinderen die met een andere taal op deze basisschool komen?
9. Heb je nog tips voor de juffen/meesters om jullie te begeleiden?

Bijlage 5: Tijdpad

Datum	Tijd	Activiteit	Personen
Maart 2020	2 uur	Vragenlijst deelvraag 1 afnemen	- Leerkrachten basisschool. - De onderzoeker
Maart 2020	1 uur	Interview deelvraag 2 & 3 afnemen	- Leerkrachten groep 5/6 & 7/8 - De onderzoeker
April 2020	3 uur	Data analyseren	- De onderzoeker
April 2020	3 uur	Conclusie, aanbevelingen en discussie schrijven	- De onderzoeker
April 2020	3 uur	Map ontwikkelen	- De onderzoeker
Mei 2020	1 uur	Scriptie inleveren	- De onderzoeker

Bijlage 6: Procesverslag

-

Bijlage 7 Matrix van de antwoorden op de open vragen van de vragenlijst

	Antwoord leraar groep 3/4	Antwoord leraar 5/6	Antwoord leraar groep 7/8
Vraag 1: Hoe begeleidt u NT2-leerlingen in de klas?	Als ze voor het eerst in school komen heeft deze leerling 1 op 1 onderwijs nodig bijvoorbeeld met een onderwijsassistent of een hulpmoeder die al enige ervaring heeft met het lesgeven aan kinderen. In het begin is het vooral plaatjes bekijken en vertellen wat erop staat. Of de voorwerpen in de klas nazeggen en de woordjes erbij zetten. De woorden nazeggen en aanwijzen. Het handigste is om te beginnen met de technisch leesmethode die in groep 3 wordt gebruikt. Misschien kun je er versnelt door heen. Je moet die kinderen eerst de klanken aanleren. Nederlands is best een moeilijke taal om te leren. Kunnen ze de klanken dan kun je beginnen met het	Waar mogelijk is extra instructie en begeleiding. Maar in de praktijk van een combinatie groep is er vaak weinig tijd over. Ik koppel deze leerling dus ook veel en vaak aan een schoudermaatje uit de groep. De leerling doet met begrijpend lezen mee met een lagere groep.	Hier op school een rijke taalomgeving bieden en ze mee laten doen/gaan – indien een leerling eraan toe is – met het groepsaanbod. Dit bevordert ook het groepsproces. De kinderen zijn ondergedompeld in de Nederlandse taal. Taalondersteuning bieden en vooral ook veel herhalen. Vooral in het begin moet je veel geduld hebben en iedere stap die je zet is er één.

	lezen. Begin met de makkelijke boekjes en dat steeds verder uitbreiden naar moeilijkere boekjes. Ook veel mondeling met deze kinderen doen. En ze veel laten praten met andere kinderen.		
Vraag 2: Op welke wijze moet een NT2-leerling volgens u worden begeleid?	Zie hierboven	Ideaal zou zijn dat er naast het reguliere basisaanbod een extra werkpakket is vooral gericht op taal. Extra oefenen met woordenschat/spelling/technisch en begrijpend lezen. En een extra paar handen in de groep voor deze leerling zou ook geen overbodig luxe zijn.	Een open en eerlijk pedagogisch klimaat. Kinderen moeten zich veilig voelen en ook voelen dat je ze steunt. Zelf niet bang zijn voor meertaligheid en juist veel 'de brug slaan' tussen het Nederlands en hun taal. Ze soms ook de vrijheid geven iets in eigen taal te doen en daar ook vooral interesse in tonen.
Vraag 3: Gebruikt u materialen bij de begeleiding van NT2-leerlingen? Zo ja, welke en waarom?	Veel materiaal wat op school is, die laten benoemen en aanwijzen. Prentenboeken gebruiken.	Geen speciaal materiaal voor NT2. Vaak zijn het werkboekje van groep 3 of 4 of computer software voor bijvoorbeeld woordenschat. Youtube filmpjes met prentenboeken etc.	Methodes van school, visuele ondersteuning indien nodig. Taal koppelen aan vakinhoud.
Vraag 4: Maakt u gebruik van methodes bij de begeleiding van NT2-	Technisch leesmethode van groep 3 gebruiken. Map begeleiding NT2 kinderen over	Nee, wij hebben op school geen methode voor NT2. Daar hangt een prijskaartje aan. Dus worden de reguliere methodes zoveel mogelijk ingezet	Inzetten op woordenschat, lees-, tekst- en taalbegrip. Vooral materiaal gebruiken uit de lagere groepen.

leerlingen? Zo ja, welke en waarom?	verschillende thema's.		
Vraag 5: Verdere opmerkingen	Veel geduld heb je nodig. In het begin praten de kinderen thuis in hun moedertaal. En de kinderen moeten durven om een nieuwe taal te leren	N.v.t.	Vergeet ook de ouderbetrokkenheid niet! Zij begrijpen natuurlijk ook niet alles meteen en voelen zich misschien dan ook niet begrepen. Duidelijke communicatie – voor zowel kind als ouder – is heel wenselijk.

Bevindingen vraag 1:

De leerlingen krijgen extra instructie en begeleiding. Wanneer de leerling voor het eerst op school komt, helpt een onderwijsassistent of hulpmoeder. De leerlingen worden ondergedompeld in de Nederlandse taal. Aan het begin leren leerlingen voornamelijk door de klanken te oefenen en plaatjes koppelen aan de woorden. De leerlingen zeggen de woordjes na en wijzen de voorwerpen aan. Wanneer de leerlingen de klanken goed kennen, leren zij lezen. Met bepaalde vakken doen de leerlingen met een groep lager mee.

Bevindingen vraag 2:

De beste manier van begeleiden is een extra werkpakket gericht op de taal. Kinderen moeten zich veilig voelen in een open pedagogisch klimaat. De leerlingen leren bij binnenkomst op school eerst de klanken en woordjes met behulp van plaatjes. De leerlingen worden ondergedompeld in de Nederlandse taal. Het is belangrijk dat leerkrachten openstaan voor de eigen taal.

Bevindingen vraag 3:

Er wordt gebruik gemaakt van materiaal wat aanwezig is op de school. Zo gebruiken zij prentenboeken, werkboekjes van groep 3/4, Nederlandse filmpjes
Materiaal wat aanwezig is op school, zoals prentenboeken, werkboekjes groep 3/4, filmpjes.

Bevindingen vraag 4:

Geen specifieke methodes voor NT2. Er wordt gebruik gemaakt van technisch leesmethode groep 3 en andere methodes die aanwezig zijn op school.

Bevindingen vraag 5:

Veel geduld, ouderbetrokkenheid is ook van belang. Duidelijke communicatie met ouders.

Bijlage 8 Interview met de bovenbouwleerkrachten

Interview 1

Geïnterviewde: Leraar groep 7/8 (G1)

Interviewer: Lysanne Streekstra (L)

Datum: 09-04-2020

Locatie: Basisschool.

L: 'Hartelijk dank dat u de tijd hebt genomen voor dit interview.'

G: 'Dat is geen enkel probleem.'

L: 'Mijn eerste vraag gaat over de begeleiding van NT2-kinderen. Hoe vindt u de begeleiding van de NT2-kinderen op dit moment gaan?'

G: 'Als de kinderen aan het begin binnenkomen, we hebben nog niet veel gehad hoor, maar aan het begin is het heel erg inzetten op de taal, de woordenschat, taalbegrip en tekstbegrip. Daar ligt de focus. We hebben niet concrete materialen over hoe we het moeten aanpakken. Het is voornamelijk kijken naar wat deze leerlingen nodig hebben. Het is belangrijk eerst te kijken waar de leerling op dit moment staan en wat heeft het nodig om de Nederlandse taal te begrijpen. Bij mij zitten de leerlingen in de bovenbouw, die zijn in 2016 binnengekomen. We zijn dus al 4 jaar verder. Je kunt ze het beste begeleiden door ze te onderdompelen in een rijke taalomgeving en ze daarin handvaten te geven. Veel lezen, veel woordenschat aanbieden en ook ze het vertrouwen te geven. Ook door te proberen om 1 op 1 momenten te creëren met de leerlingen. Zo vindt de begeleiding een beetje vorm.'

L: 'Zijn er dan ook dingen waar u tegen aanloopt bij het begeleiden?'

G: 'Nou ja, je hebt niet echt concreet materiaal wat je er even bij kunt pakken. Het is voornamelijk naar eigen inzicht van de leerkracht. En doe je het dan goed? Natuurlijk doe je het goed, alles wat je doet voor zo'n leerling is winst. Ik heb het nu ook even over wanneer zo'n leerling binnenkomt op school. Alles waar je de kinderen in onderdompelt is winst. Het is wel het doel om de leerlingen uiteindelijk met de groep mee te laten doen, mits zij hieraan toe zijn. Waar loop je dan precies tegenaan om jouw vraag concreet te beantwoorden? Dan toch wel de concrete materialen. Het was al heel fijn geweest wanneer je een soort stappenplan zou hebben waarin aanbevelingen staan over hoe je de begeleiding het beste kunt aanpakken. Iedereen leert anders en heeft andere interesses, het is belangrijk om bij die interesses te blijven en ze met respect te behandelen en ze het vertrouwen te geven het te kunnen. De centrale as is ook niet gebouwd in twee weken. Ja. Eigenlijk zou het fijn zijn om concrete dingen voor handen te hebben.'

L: 'Heeft u voldoende kennis? Zo nee, waar zou u meer over willen weten?'

G: 'Nou ik heb er matige kennis over denk ik. Maar ik red me er wel mee omdat ik wel zelf de initiatieven toon om er zelf weer dingen bij te zoeken om een NT2-leerling een optimaal mogelijke begeleiding te kunnen bieden. De parate kennis is erg basis bij mij. Het is ook

belangrijk om de ouderbetrokkenheid niet te vergeten. Die voelen hen ook niet altijd even goed begrepen.'

L: 'Zijn er hier op school genoeg materialen beschikbaar voor de begeleiding van deze leerlingen?'

G: 'Concrete materialen zijn niet beschikbaar en die mis ik hier ook wel. Eerst moet je gaan inzetten op taal. Hun moedertaal is de taal. Ze denken in die taal en handelen in die taal. Ze begrijpen de vak inhoud pas wanneer zij de taal voor zichzelf helder hebben. Daarvoor is het belangrijk om de kinderen te onderdompelen in de taal, door dingen visueel te maken en te herhalen.'

L: 'Welke ondersteuningsbehoeften heeft u op het gebied van de begeleiding van de NT2-leerlingen?'

G: 'Ik mis de concrete dingen die je voor handen hebt. Het zou handig zijn dat je iets hebt waarbij je weet hoe deze leerlingen het beste leren en hoe je deze kunt begeleiden. Voor de rest is het voornamelijk veel concreet materiaal. Het zou fijn zijn om te weten wat je moet doen in de eerste weken wanneer een leerling binnenkomt.'

L: 'Hartelijk dank voor het interview.'

Interview 2

Geïnterviewde: Leraar groep 5/6 (G2)

Interviewer: Lysanne Streekstra (L)

Datum: 16-04-2020

Locatie: Online in Teams

L: 'Hartelijk dank dat u de tijd hebt genomen voor dit interview.'

G: 'Dat is geen probleem.'

L: 'Mijn eerste vraag gaat over de begeleiding van NT2-kinderen. Hoe vindt u de begeleiding van de NT2-kinderen momenteel gaan?'

G: 'Hoe ik dat vind gaan? Ik vind dat vrij lastig, aangezien je al een grote groep hebt in een combinatieklas. Het is lastig om de tijd te vinden om individueel met zo'n leerling bezig te gaan. Ik kan die tijd niet helemaal vinden. Het scheelt ook wat voor groep je hebt. Ik heb een groep met veel zorgleerlingen, dus er blijft niet veel tijd over voor de NT2-leerlingen.'

L: 'Waar loopt u tegenaan tijdens het begeleiden van deze leerlingen?'

G: 'Wanneer je wat wilt gaan doen, heb je niet genoeg concrete materialen bij de hand, je hebt dan veel tijd nodig om materiaal klaar te zoeken en om voor te bereiden. Deze tijd is niet aanwezig. Het ligt voornamelijk aan de materialen en de tijd.'

L: 'Heeft u voldoende kennis over NT2? Zo nee, waar zou u meer over willen weten?'

G: 'Ik denk dat ik mij theoretisch meer kan verdiepen. Ik denk dat het ook per leerling nog wel verschilt. Waar komen de leerlingen vandaag? Je hebt cultuurverschillen. Er zijn verschillen per leerling. De ene leerling is meer leergieriger dan de andere leerling. Ik denk dat dat ook allemaal wel dingen zijn die er invloed op hebben. Maar weet ik er genoeg van? Nee.'

L: 'Zijn er genoeg materialen beschikbaar voor de begeleiding?'

G: 'Ik denk dat er genoeg materiaal beschikbaar is op school, maar overal ligt wat. Je kan materiaal van de kleuters gebruiken, materiaal van groep 3/4 en ook materiaal van de bovenbouw zelf. Maar overal ligt wat.'

L: 'Welke ondersteuningsbehoeften heeft u op het gebied van de begeleiding van NT2-leerlingen?'

G: 'Ik denk toch wel gewoon behoefte aan een extra paar handen die tijd heeft om 1 op 1 met de NT2-leerlingen bezig te gaan. Wanneer die handen er niet zijn is het handig om concreet materiaal te hebben zodat de leerlingen ook zelfstandig aan het werk kunnen of met behulp van een medeleerling. Stel de telefoon gaat hier en er komen na de meivakantie twee NT2-leerlingen, dan is het handig dat je een map hebt dat je precies weet waar je kunt beginnen.'

L: 'Hartelijk dank voor dit interview!'

Bijlage 9 Betekenisvolle tekstfragmenten interviews van de bovenbouwleerkrachten

Interview 1

Vraag 1

Tekstfragment 1:

Als de kinderen aan het begin binnenkomen, we hebben nog niet veel gehad hoor, maar aan het begin is het heel erg inzetten op de taal, de woordenschat, taalbegrip en tekstbegrip. → [Inzetten op taal](#)

Tekstfragment 2:

Het is belangrijk eerst te kijken waar de leerling op dit moment staan en wat heeft het nodig om de Nederlandse taal te begrijpen. → [Beginsituatie vaststellen](#)

Tekstfragment 3:

Je kunt ze het beste begeleiden door ze te onderdompelen in een rijke taalomgeving. → [Onderdompeling in de taal](#)

Tekstfragment 4:

Veel lezen, veel woordenschat aanbieden en ook ze het vertrouwen te geven. → [Veel lezen, woordenschat en vertrouwen geven](#)

Vraag 2

Tekstfragment 1:

Je hebt niet echt concreet materiaal wat je er even bij kunt pakken. → [Geen concreet materiaal](#)

Tekstfragment 2:

Het was al heel fijn geweest wanneer je een soort stappenplan zou hebben waarin aanbevelingen staan over hoe je de begeleiding het beste kunt aanpakken. → [Stappenplan nodig over hoe de begeleiding aan te pakken](#)

Vraag 3

Tekstfragment 1:

Ik heb er matige kennis over denk ik. Maar ik red me er wel mee omdat ik wel zelf de initiatieven toon om er zelf weer dingen bij te zoeken om een NT2-leerling een optimaal mogelijke begeleiding te kunnen bieden. → [Matige kennis, maar red zich er wel mee](#)

Vraag 4

Tekstfragment 1:

Concrete materialen zijn niet beschikbaar en die mis ik hier ook wel. → [Geen concrete materialen](#)

Vraag 5:

Tekstfragment 1:

Ik mis de concrete dingen die je voor handen hebt. → [Concrete materialen](#)

Tekstfragment 2:

Het zou fijn zijn om te weten wat je moet doen in de eerste weken wanneer een leerling binnenkomt. → [Wil weten wat te doen wanneer leerling in eerste weken binnenkomt](#)

Interview 2

Vraag 1

Tekstfragment 1:

Het is lastig om de tijd te vinden om individueel met zo'n leerling bezig te gaan. → [Lastig en tijdgebrek](#)

Vraag 2

Tekstfragment 1:

Wanneer je wat wilt gaan doen, heb je niet genoeg concrete materialen bij de hand. → [Geen concrete materialen](#)

Vraag 3

Tekstfragment 1:

Maar weet ik er genoeg van? Nee. → [Geen genoeg kennis](#)

Vraag 4

Tekstfragment 1:

Ik denk dat er genoeg materiaal beschikbaar is op school, maar overal ligt wat. → [Genoeg materiaal, maar overal ligt wat](#)

Vraag 5

Tekstfragment 1:

Wanneer die handen er niet zijn is het handig om concreet materiaal te hebben zodat de leerlingen ook zelfstandig aan het werk kunnen of met behulp van een medeleerling. → [Concrete materialen](#)

Tekstfragment 2:

Stel de telefoon gaat hier en er komen na de meivakantie twee NT2-leerlingen, dan is het handig dat je een map hebt dat je precies weet waar je kunt beginnen. → [Map om te weten waar je moet beginnen bij NT2-leerlingen](#)

Bijlage 10 Interview met twee NT2-leerlingen

Geïnterviewde: NT2-leerlingen groep 7 & 8 (G1 & G2)

Interviewer: Lysanne Streekstra (L)

Datum: 11-03-2020

Locatie: Basisschool

L: 'Ik wil jullie graag een aantal vragen stellen over hoe jullie de Nederlandse taal hebben geleerd hier op school. Wat ging de juf/meester doen toen je net bij ons op school zat en je nog geen Nederlands kon?'

G1: 'Ik begon in groep 3 en toen moest ik van juf hele makkelijke boekjes met hele grote letters leren zodat ik de letters beter kon.'

G2: 'Juf en meester merkten dat we Nederlands heel lastig vonden, dus gingen ze alles uitleggen, de letters. We kregen dingen van groep 3 om alles te kennen en te leren.'

L: 'Wat hielp jullie om de taal te begrijpen?'

G1: 'Veel lessen van juffen en meesters krijgen. Juf had veel boekjes met plaatjes.'

G2: 'Zelf heel veel lezen. Een andere juf hielp ons met andere boekjes lezen.'

L: 'Welke dingen begreep je snel?'

G1: 'De werkwoorden.'

G2: 'Toen we de letters wel konden begon het lezen makkelijker te worden.'

L: 'Waar had je moeite mee?'

G1: 'De U was de lastigste letter om te leren. Die gingen we als oe uitspreken. In plaats van juf joef. Het was ook met de nichten en neven heel moeilijk.'

G2: 'Nieuwsbegrip was eerst heel lastig om de titel te weten en samen te vatten. De cultuur was ook erg lastig voor ons om te weten. Wat is normaal en welke regels.'

L: 'Wat miste je bij de begeleiding van het Nederlands leren?'

G1: 'Niet echt. We kregen wel genoeg leertijd.'

G2: 'Aan het begin deden we ook niet mee aan de cito's.'

L: 'Heb je de meeste taal op school geleerd of ook ergens anders?'

G1: 'Ik heb heel veel op school geleerd, maar ook op straat met vrienden.'

G2: 'Ik ging niet heel veel naar buiten, maar het meeste wel op school.'

L: 'Herkende je dingen uit je eigen taal?'

G1: 'Uh ja, ananas, madame, toilet.'

G2: 'Sommige woorden zijn hetzelfde.'

L: 'Wat zou je als tip geven voor kinderen die met een andere taal op deze basisschool komen?'

G1: 'Veel lezen en vragen als je een woord niet snapt.'

G2: 'Meer met andere mensen in contact komen. En als je niks durft te doen of te praten is het heel lastig om bijvoorbeeld boodschappen te doen in de winkel.'

L: 'Heb je nog tips voor de juffen/meesters om jullie te begeleiden?'

G1: 'Meer plaatjes bij teksten doen. Veel plaatjes. Heel veel plaatjes.'

G2: 'Woorden heel goed uitleggen met plaatjes als je het echt niet snapt. En weten hoe je het uitspreekt. Want dat is een van de moeilijkste dingen.'

Bijlage 11 Betekenisvolle tekstfragmenten interviews NT2-leerlingen

Vraag 1

Tekstfragment 1:

Ik begon in groep 3 en toen moest ik van juf hele makkelijke boekjes met hele grote letters leren zodat ik de letters beter kon → [Letters leren door makkelijke boekjes](#)

Tekstfragment 2:

Juf en meester merkten dat we Nederlands heel lastig vonden, dus gingen ze alles uitleggen, de letters. We kregen dingen van groep 3 om alles te kennen en te leren → [Beginnen met leerstof van groep 3](#)

Vraag 2

Tekstfragment 1:

Veel lessen van juffen en meesters krijgen. Juf had veel boekjes met plaatjes → [Boekjes met plaatjes](#)

Tekstfragment 2:

Zelf heel veel lezen. Een andere juf hielp ons met andere boekjes lezen → [Veel boeken lezen](#)

Vraag 3

Tekstfragment 1:

De werkwoorden → [Werkwoorden makkelijk](#)

Tekstfragment 2:

Toen we de letters wel konden begon het lezen makkelijker te worden → [Eerst de letters en vervolgens lezen](#)

Vraag 4

Tekstfragment 1:

De U was de lastigste letter om te leren. Die gingen we als oer uitspreken. In plaats van juf joef. Het was ook met de nichten en neven heel moeilijk → [U lastigste letter en het verschil tussen neven en nichten](#)

Tekstfragment 2:

Nieuwsbegrip was eerst heel lastig om de titel te weten en samen te vatten. De cultuur was ook erg lastig voor ons om te weten. Wat is normaal en welke regels → [Begrijpend lezen lastig en de cultuur](#)

Vraag 5

Tekstfragment 1:

Niet echt. We kregen wel genoeg leertijd → [Begeleiding was goed](#)

Tekstfragment 2:

Aan het begin deden we ook niet mee aan de cito's → [N.v.t.](#)

Vraag 6

Tekstfragment 1:

Ik heb heel veel op school geleerd, maar ook op straat met vrienden → [Op school en van vrienden](#)

Tekstfragment 2:

Ik ging niet heel veel naar buiten, maar het meeste wel op school → [Op school](#)

Vraag 7

Tekstfragment 1:

Uh ja, ananas, madame, toilet → [Sommige woorden hetzelfde](#)

Tekstfragment 2:

Sommige woorden zijn hetzelfde → [Sommige woorden hetzelfde](#)

Vraag 8

Tekstfragment 1:

Veel lezen en vragen als je een woord niet snapt → [Veel lezen en vragen stellen](#)

Tekstfragment 2:

Meer met andere mensen in contact komen. En als je niks durft te doen of te praten is het heel lastig om bijvoorbeeld boodschappen te doen in de winkel → [Praten met mensen](#)

Vraag 9

Tekstfragment 1:

Meer plaatjes bij teksten doen. Veel plaatjes. Heel veel plaatjes → [Veel plaatjes](#)

Tekstfragment 2:

Woorden heel goed uitleggen met plaatjes als je het echt niet snapt. En weten hoe je het uitspreekt. Want dat is een van de moeilijkste dingen → [Uitspraak en plaatjes](#)